

Libyan tilannekatsaus helmikuussa 2023

Tietoja raportista

Tämä tilannekatsaus käsittelee Libyan turvallisuustilannetta 1.9.2021–31.12.2022 välisenä aikana. Tilannekatsauksessa keskitytään erityisesti Tripolin ja Misratan piirikuntien turvallisuustilanteeseen. Lisäksi tilannekatsauksessa tarkastellaan yleisellä tasolla Libyan poliittista tilannetta, oikeusjärjestelmää ja viranomaissuojelua, humanitaarista tilannetta, maan sisäisesti siirtymään joutuneiden tilannetta (IDP) ja palanneiden tilannetta sekä maan sisällä liikkumiseen liittyviä erityisteemoja (liikkumisrajoitukset, Tripolin ja Misratan kansainvälisten lentokenttien toiminta, liikkuminen Bani Walidiin). Libyan turvallisuustilannetta käsiteltiin edellisen kerran Maahanmuuttoviraston maatietopalvelun 20.9.2021 julkaisemassa tilannekatsauksessa¹, jossa keskityttiin erityisesti Tripolin ja al-Nuqat al-Khamsin piirikuntien turvallisuustilanteeseen ajalla 1.1.2020–31.8.2021.

Tilannekatsaus on laadittu noudattaen Euroopan unionin yhteisiä suuntaviivoja lähtömaatiedon tuottamisesta (2008). Se perustuu huolellisesti valittuihin lähteisiin, joista kaikki on listattu tilannekatsauksen lähdeluetteloon. Ilmeisiä ja kiistattomia tosiasioita lukuun ottamatta kaikki esitetty tieto on tarkastettu useammasta lähteestä, ellei muuta erikseen mainita. Tilannekatsauksessa esitetyt tiedot on hankittu, arvioitu ja käsitelty huolellisesti, vastausajan ollessa rajattu. Katsaus ei kuitenkaan pyri olemaan kaikenkattava, eikä sitä tule pitää yksinään minkään oleskeluluvan, pakolaisaseman tai turvapaikkahakemuksen perusteena. Vaikka jotain tapahtumaa, henkilöä tai organisaatiota ei olisi mainittu tilannekatsauksessa, se ei tarkoita, etteikö kyseistä tapahtumaa olisi tapahtunut tai kyseistä henkilöä tai organisaatiota olisi olemassa. Katsaus ei välttämättä edusta Maahanmuuttoviraston virallista kantaa, eikä se ole poliittinen kannanotto tai oikeudellinen arvio.

¹ Maahanmuuttovirasto/maatietopalvelu 20.9.2021.

About the report

This report covers the security situation in Libya between 1 September 2021 and 31 December 2022. The report concentrates specifically on the security situation in the Tripoli and Misrata districts. In addition, the report discusses in general the political situation, the state of the justice system, humanitarian situation, the situation of internally displaced persons (IDP) and returnees, and specific themes concerning moving inside the country (restrictions on the freedom of movement, the status of Tripoli and Misrata international airports, route to Bani Walid). The security situation in Libya was previously discussed in a report published by the Finnish Immigration Service's Country Information Unit on 20 September 2021. The previous report discussed the security situation in the Tripoli and al-Nuqat al-Khams districts between 1 January 2020 and 31 August 2021.

This report has been compiled in accordance with the common EU guidelines for processing country of origin information (2008). The report is based on carefully selected sources of information. All sources used are referenced. With the exception of obvious and indisputable facts, all information presented has been cross-checked from several sources unless stated otherwise. The information provided in the report has been obtained, evaluated and processed carefully within the limited time frame given. However, the report does not aim to be exhaustive, and it should not be considered conclusive as to the merit of any particular claim to a residence permit, refugee status or asylum. Even if a certain event, person or organization is not mentioned in the report, this does not mean that the event has not taken place or that the person or organization does not exist. The report does not necessarily reflect the opinion of the Finnish Immigration Service, and it is not a political statement or a judicial evaluation.

Sisällysluettelo

Libyan tilannekatsaus helmikuussa 2023	1
1 Yleinen tilanne	4
2 Konfliktin luonne ja osapuolet	7
2.1 Aseelliset ryhmät	7
2.1.1 LNA (Libyan National Army)	8
2.1.2 Ulkomaalaiset taistelijat.....	8
2.1.3 Terroristijärjestöt.....	9
2.2 Libyan väestö ja maatieide	10
2.3 Oikeusjärjestelmä ja viranomaissuojelu	12
2.4 Tripolin piirikunta.....	14
2.4.1 Aluehallinta.....	14
2.5 Misratan piirikunta	16
2.5.1 Aluehallinta.....	17
3 Aluekohtainen turvallisuustilanne.....	17
3.1 Länsi-Libya.....	17
3.2 Itä-Libya.....	20
3.3 Etelä-Libya	21
4 Turvallisuusvälikohtaukset	23
4.1.1 Turvallisuusvälikohtaukset Tripolin piirikunnassa	24
4.1.2 Turvallisuusvälikohtaukset Misratan piirikunnassa	24
5 Libyan konfliktin siviiliuhrit	24
5.1 Siviiliuhrit Tripolin piirikunnassa.....	25
5.2 Siviiliuhrit Misratan piirikunnassa	29
6 Räjähdesaasteet	30
7 Liikkuminen	32
7.1 Kansainväliset lentokentät Tripolissa ja Misratassa.....	33
7.2 Liikkuminen Bani Walidiin.....	34
8 Maan sisäisesti siirtymään joutuneet (IDP) ja palanneet	36
9 Humanitaarinen tilanne	37
Lähteet	37

1 Yleinen tilanne

Libyassa poliittinen valta on ollut jakaantunut vuosien ajan.² Kuten yhdysvaltalainen, eri maiden ihmisoikeustilannetta monitoroiva Freedom House -tutkimuslaitos kuvaa, ennen vuotta 2021 Libya oli jaettu kahden kilpailevan hallinnon alaisuuteen: GNA eli Gouvernement of National Accord toimi Tripolista käsin ja hallitsi suurinta osaa Länsi-Libyasta, ja Itä-Libyassa toimivaan edustajainhuoneeseen (House of Representatives) kytköksissä oleva kilpaileva hallitus toimi sotamarsalkka Khalifa Haftarin johtaman "Libyan kansallisen armeijan"³ suojeluksessa.⁴ Vuoden 2020 lokakuussa solmitun tulitauon vanavedessä sovittiin uuden väliaikaishallinnon perustamisesta⁵ ja presidentin- ja parlamenttivaalien järjestämisestä joulukuussa 2021. Uuden väliaikaishallituksen GNU:n (Government of National Unity) johtoon valittiin entinen Gaddafin hallinnon virkamies Abdelhamid Dabaiba⁶, ja kilpailevat hallitukset luopuivat vallasta ja asettuivat sen taakse.⁷

Kaksi päivää ennen sovittua vaalipäivää joulukuussa 2021 Libyan vaaliviranomainen⁸ ilmoitti, ettei se pysty järjestämään vaaleja.⁹ Kuten mainittu, tulitauon jälkeen muodostetulla Länsi-Libyan Tripolissa toimivalla väliaikaishallinnolla, GNU:lla, oli aluksi myös Itä-Libyan Tobrukissa toimivan edustajainhuoneen tuki.¹⁰ Kun vaaleja ei ollut saatu järjestettyä, GNU menetti edustajainhuoneen tuen.¹¹ YK:n pääsihteerin raportin mukaan siitä huolimatta, että siirtymäkauden tuli kestää marraskuussa 2020 sovitun tiekartan mukaisesti kesäkuun 2021 loppuun, Itä-Libyan edustajainhuone esitti, että GNU:n mandaatti oli päättynyt, kun vaaleja ei ollut saatu järjestettyä.¹²

Itä-Libyan edustajainhuone nimitti helmikuussa 2022 uuden pääministerin ja muodosti näin (jälleen) kilpailevan hallituksen Tripolissa toimivalle hallitukselle.¹³ Edustajainhuone valitsi pääministeriksi Fathi Bashaghan, joka oli aiemmin toiminut sisäministerinä (aiemmassa Tripolissa

² Freedom House 2022; AP/Magdy 2.6.2022.

³ LNA, Libyan National Army tunnetaan myös nimellä LAAF, Libyan Arab Armed Forces. Tässä raportissa käytetään nimeä LNA.

⁴ Freedom House 2022.

⁵ HRC 27.6.2022, par 8.

⁶ Libya-tutkija Wolfram Lacher kuvaa Dabaibaa vanhan vallan jäänteeksi ja esittää, että Dabaiba rikastui Gaddafin aikana julkisella sektorilla toimivan rakennusalan yrityksen johdossa. Lacher 26.1.2023.

⁷ HRC 27.6.2022, par 8. Ks. myös Maahanmuuttovirasto/maatietopalvelu 20.9.2021, jossa käsitellään poliittisen tilanteen kehitystä 1.1.2020–31.8.2021 välisellä ajalla.

⁸ High National Elections Commission, HNEC.

⁹ HRC 27.6.2022, par 8; UN News 23.12.2021.

¹⁰ Sipri/Bourhrous 29.4.2022.

¹¹ Sipri/Bourhrous 29.4.2022; HRC 27.6.2022, par 9.

¹² UNSC 20.5.2022, par 3.

¹³ Sipri/Bourhrous 29.4.2022; HRC 27.6.2022, par 9.

toimineessa väliaikaishallinnossa) GNA:ssa. Bashagha ja osa hänen valitsemistaan ministereistä vannoni virkavalan 3.3.2022. Bashaghan hallitus omaksui nimen GNS, Government of National Stability.¹⁴ Libyalaisen verkkolehden Libya Heraldin mukaan Bashaghan valitsemassa hallituksessa oli 41 jäsentä. Libya Heraldin mukaan Bashagha joutui Dabaiban tavoin esittämään laajapohjaista hallitusta tyydyttääkseen eri poliittisia haaroja edustajainhuoneessa.¹⁵

International Crisis Group arvioi 25.5.2022 julkaistussa raportissa, että vuonna 2021 aikaansaatu kehitys Libyan vakauttamiseksi oli pitkälti menetetty. Libyan poliittinen tilanne oli jälleen pattiilanteessa kahden kilpailevan hallituksen takia ilman konsensusta siitä, miten tulisi edetä.¹⁶

YK fasilitoi vuoden 2022 aikana keskusteluja Tobrukin edustajainhuoneen sekä Tripolista käsin toimivan valtioneuvoston¹⁷ välillä tarkoituksena päästä yhteisymmärykseen perustuslaillisista puitteista vaalien järjestämiseksi. Kolmannet ja viimeiset keskustelut käytiin Kairossa kesäkuussa 2022. YK:n pääsihteerin raportin mukaan siitä huolimatta, että osapuolet pääsivät yhteisymmärykseen useista keskeisistä kohdista koskien esimerkiksi vastuunjakoa eri osapuolten välillä, sopimukseen ei päästy vaaleihin johtavasta siirtymäajan hallinnosta.¹⁸ Kairon keskustelujen jälkeen kesäkuun lopussa Itä-Libyan edustajainhuoneen puhemies Aguila Salih ja valtioneuvoston puheenjohtaja Khaled Mishri tapasivat Genevessä neuvotellakseen Kairon keskustelujen tuloksista ja vuoden 2017 perustuslakiluonnoksen ratkaisemattomista artikloista. Salih ja Mishri eivät päässeet sopimukseen kelpoisuusvaatimuksista presidenttiehdokkaille tulevissa vaaleissa.¹⁹

YK:n pääsihteerin 19.8.2022 julkaistun raportin mukaan turhautuminen poliittiseen umpikujaan johti mielenosoituksiin useissa kaupungeissa 1.7.2022. Tobrukissa mielenosoittajat tunkeutuivat väkivalloin parlamentin tiloihin aiheuttaen rakennukselle vahinkoa.²⁰

Libya-tutkija Wolfram Lacher kuvaa artikkelissaan tammikuulta 2023, kuinka YK:n tunnustaman Tripolin hallituksen GNU:n pääministeri Dabaiba haastoi Bashaghan uuden hallituksen laillisuuden ja kieltäytyi luopumasta vallasta. Sen sijaan läpi vuoden 2022 kevään Dabaiba ja Bashagha tavoittelivat molemmat Tripolin suurkaupunkialueella toimivien aseellisten ryhmien tukea.²¹ Kansainvälisen ihmisoikeusjärjestön Human Rights Watchin (HRW) mukaan Bashaghan uuden hallituksen luominen johti taisteluihin Tripolissa ja sen lähialueilla toukokuussa 2022.²² Bashaghan raportoitiin edenneen Tripoliin toukokuun 16.–17. välisenä yönä.²³ Tapauksesta uutisoitiin, että Bashaghan hallituksen viestintätoimisto oli ilmoittanut Bashaghan ja joidenkin hänen ministeriensä saapuneen Tripoliin "aloittamaan [hallitus]työskentelyä", mikä oli johtanut kilpailevia hallituksia tukevien aseellisten ryhmien välisiin aseellisiin yhteenottoihin. Bashagha vetäytyi Tripolista 17.5.2022.²⁴ HRW:n mukaan raskaimmat taistelut sitten lokakuun 2020

¹⁴ UNSC 20.5.2022, par 4, 10–11.

¹⁵ Libya Herald/Zaptia 28.2.2022.

¹⁶ International Crisis Group 25.5.2022.

¹⁷ Valtioneuvosto, engl. High Council of State (HCS). Freedom Housen mukaan valtioneuvosto perustettiin osana vuoden 2015 Libyan poliittista sopimusta neuvoa-antavaksi poliittiseksi elimeksi. Itä-Libyan edustajainhuone ei tunnustanut vuoden 2015 sopimusta. Freedom House 2022.

¹⁸ UNSC 19.8.2022, par 2, 10.

¹⁹ UNSC 19.8.2022, par 3, 11.

²⁰ UNSC 19.8.2022, par 6.

²¹ Lacher 26.1.2023.

²² HRW 12.1.2023.

²³ Reuters 18.5.2022; The Guardian/Wintour 17.5.2022.

²⁴ Africanews/AFP 17.5.2022.

tulitauon nähtiin kuitenkin vasta elokuussa 2022 (ks. tarkemmin alla),²⁵ kun Bashagha ja häntä tukevat joukot pyrkivät valtaamaan Tripolin²⁶.

HRW raportoi, että syyskuussa 2022, yhdeksän kuukauden tauon jälkeen, YK:n pääsihteerin nimitti uuden erityisedustajan ja YK:n Libyan mission²⁷ johtajan. Tehtävään valittiin senegalilainen entinen ministeri Abdoulaye Bathily.²⁸

International Crisis Groupin marraskuun 2022 päivityksessä Libyan tilanteesta sanotaan, että Tripolissa toimivien instituutioiden välit olivat jännitteiset. GNU:n pääministeri Dabaiba vastusti Tripolin valtioneuvoston ja Itä-Libyan edustajainhuoneen välisiä neuvotteluja. 14.11.2022 valtioneuvoston puheenjohtaja al-Mishri syytti Dabaibaan kytköksissä olevia militioita valtioneuvoston pääkonttorin "piirittämisestä". Dabaiba kiisti syytökset ja sen sijaan hänen raportointiin syyttävän Mishriä ja Salihia "vaalien systemaattisesta estämisestä".²⁹ Bashagha ilmoitti 19.9.2022, että hänen hallituksensa toimisi Sirtestä ja Bengasista käsin.³⁰

LNA:n komentaja Khalifa Haftar vaati syksyn 2022 aikana kansannousua vallassa olevaa "poliittista luokkaa" vastaan.³¹ YK:n pääsihteerin 9.12.2022 päivätyn raportin mukaan Haftar kritisoi Libyan "poliittista luokkaa" epäpätevyydestä ja vaati kansalaisia kapinoimaan poliitikkoja vastaan ja lupasi LNA:n tuen kapinoille vieraillessaan Ghatissa ja Birak al-Shati'ssa 19. ja 26. päivä syyskuuta. Haftar osallistui LNA:n sotilasparaatiin Sabhassa 17.10.2022, jolloin hän kritisoi GNU:ta ja toisti vaateensa kansannoususta. Lisäksi Haftar peräänkuulutti kansannousua ja viittasi raportoinnin mukaan vierailullaan Jufran piirikunnan pääkaupungissa Hunissa siihen, että LNA tulisi johtamaan taistelua Libyan vapauttamiseksi.³²

Crisis Groupin päivityksessä joulukuulta 2022 todetaan, että Itä-Libyan edustajainhuone äänesti 6.12.2022 perustuslaillisen tuomioistuimen perustamisesta Itä-Libyan Bengasiin. Tripolin valtioneuvosto tuomitsi päätöksen laittomana ja keskeytti yhteydenpidon edustajainhuoneeseen. Loppukuusta osapuolet kuitenkin pääsivät sopuun siitä, ettei tuomioistuinta perusteta.³³

Crisis Group arvioi tammikuussa 2023, että kilpailevien hallintojen neuvottelut koskien perustuslakiluonnosta tiekartan luomiseksi vaaleihin olivat tulleet umpikujaan. Tammikuussa 2023 nähtiin tapaamisia eri osapuolten välillä. Esimerkiksi 5.1.2023 Itä-Libyan edustajainhuoneen puhemies Salih ja Tripolin valtioneuvoston puheenjohtaja Mishri tapasivat Kairossa, ja 15.1.2023 Khalifa Haftar, presidentinneuvoston (Presidential Council) johtaja Mohamed Menfi ja Salih tapasivat. Jälkimmäisen tapaamisen jälkeen Salih kieltäytyi allekirjoittamasta asiakirjaa, jossa käytiin läpi pääasialliset kohdat, joista Itä-Libyan edustajainhuone sekä valtioneuvosto olivat päässeet yhteisymmärrykseen. Salih vahvisti, että

²⁵ HRW 12.1.2023.

²⁶ UNSC 9.12.2022, par 48; Lacher 26.1.2023; Carnegie/Hidri 3.10.2022.

²⁷ The United Nations Support Mission in Libya (UNSMIL). Mission mandaattiin kuuluu mm. ihmisoikeusloukkausten monitorointi ja niistä raportointi ja poliittisen prosessin tukeminen. UNSMIL [päiväämätön]. Mandaattia on tällä hetkellä jatkettu 31.10.2023 asti. UN 28.10.2022.

²⁸ HRW 12.1.2023.

²⁹ International Crisis Group 11/2022.

³⁰ UNSC 9.12.2022, par 27.

³¹ UNSC 9.12.2022, par 33; International Crisis Group 10/2022.

³² UNSC 9.12.2022, par 33.

³³ International Crisis Group 12/2022.

Itä-Libyan edustajainhuone on Libyan ainoa lainsäädännöllinen elin eikä tarvitse toimilleen valtioneuvoston hyväksyntää.³⁴

2 Konfliktin luonne ja osapuolet

Libyan konfliktin pääosapuolten välillä solmittiin 23.10.2020 tulitauko. Tulitauosta päästiin sopimukseen Tripolin hallituksen GNA:n edustajien ja Khalifa Haftarin LNA:n välillä (ns. "5+5 yhdistetty sotilasneuvosto").³⁵ Tulitauko on pääasiallisesti pitänyt,³⁶ mutta maassa on raportoitu tulitauon sopimisen jälkeen paikallisia aseellisia yhteenottoja eri ryhmien välillä.³⁷ Ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalin mukaan paikallisia yhteenottoja on ollut etenkin Tripolissa, al-Zawiyassa sekä muualla maan luoteisosissa.³⁸ YK:n humanitaaristen asioiden koordinoitavien joulukuussa 2022 julkaiseman raportin mukaan vakavin yksittäinen taistelu käytiin elokuun 2022 lopulla Tripolissa, kun GNS:n pääministeri Fathi Bashagha tukevat joukot pyrkivät saamaan pääkaupungin hallintaansa.³⁹

2.1 Aseelliset ryhmät

Libyan turvallisuussektori on hajaantunut lukuisiin aseellisiin ryhmiin.⁴⁰ Tutkija Wolfram Lacherin mukaan (11/2020) sotilaallisten toimijoiden sirpaloituminen on johtanut siihen, että aseellisten ryhmien määrää on vaikea arvioida edes suurin piirtein. Lacher viittaa tutkimukseen vuodelta 2018, jossa oli tunnistettu 122 aseellista ryhmää eri puolilta Libyaa, mutta lista ei ollut Lacherin mukaan kattava. Hän arvioi myös, että YK:n vuoden 2019 asiantuntijajaneelin listaus 61 LNA:n riveissä taistelevasta ryhmästä ja 49 ryhmästä silloisen Tripolin hallituksen GNA:n riveissä oli niin ikään puutteellinen.⁴¹

YK:n ihmisoikeusneuvostolle 27.6.2022 jätetyssä YK:n Libyan tiedonhankintadelegaation raportissa kuvataan Libyan viime vuosien laajempaa poliittista kontekstia, jossa eri aseelliset ryhmät ja militiat hallitsevat vaihtelevasti maa-alueita, infrastruktuuria sekä turvallisuusinstituutioita eri puolilla Libyaa. Näiden eri ryhmien poliittiset lojaliteetit muuttuvat usein, kun ne tavoittelevat virallisia valtuuksia, rahoitusta ja legitimitteettiä.⁴² Lisäksi esimerkiksi YK:n asiantuntijajaneelin raportissa turvallisuusneuvostolle kuvataan, kuinka aseelliset ryhmät kontrolloivat Libyan turvallisuussektoria. Raportin mukaan monet länsilibyalaiset aseelliset ryhmät toimivat ilman (viranomaisten) valvontaa siitä huolimatta, että niillä oli toiminnalleen virallinen mandaatti, ne saivat valtiolta rahoitusta ja nimellisesti raportoivat valtiollisille instituutioille.⁴³

Nykyisessä poliittisessa tilanteessa, jossa maassa on GNU:n pääministerin Dabaiban ja GNS:n pääministerin Bashaghan johtamat keskenään kilpailevat hallitukset, hallituksilla on ollut eri aseellisten ryhmien tuki.⁴⁴ Libya-tutkija ja analyytikko Emadeddin Badi kuvaa tilannetta niin, että Bashagha joutui nöyrytymään aseellisten ryhmien edessä ja nimittämään militioiden

³⁴ International Crisis Group 1/2023.

³⁵ International Crisis Group 4.11.2020; UN News 23.10.2020.

³⁶ UNSC 9.12.2022, par 80; OCHA 12/2022, 8; Amnesty International 12/2022, 6.

³⁷ OCHA 12/2022, 8; Amnesty International 19.12.2022, 6.

³⁸ Amnesty International 19.12.2022, 6.

³⁹ OCHA 12/2022, 8.

⁴⁰ UNSC 27.5.2022, par 8; HRC 27.6.2022, par 10; SWP/Lacher 11/2020, 5.

⁴¹ SWP/Lacher 11/2020, 5.

⁴² HRC 27.6.2022, par 10.

⁴³ UNSC 27.5.2022, par 8.

⁴⁴ UNSC 9.12.2022, par 26; Lacher 26.1.2023.

sukulaisia hallitukseensa (saadakseen niiden tuen ja) voidakseen pyrkiä saamaan jalansijaa Tripolissa – siitä huolimatta, että Bashagha oli Badin mukaan aiemmin vannonut hajottavansa kyseisten aseellisten ryhmien verkostot. Lisäksi Badi katsoo, ettei Dabaiban asema Tripolissa ole merkki siitä, että hän nauttii erityisestä yhteiskunnallisesta ja sotilaallisesta kannatuksesta, vaan hänen asemansa johtuu enemmän vain väliaikaisista olosuhteista. Badi arvioi, että aseelliset ryhmät ja niiden johtajat ovat vahvistaneet asemiaan poliittisesti merkittävinä toimijoina. Hän katsoo, että aseellisten ryhmien johtajat eri puolilla Libyaa eivät pyri enää toimimaan näennäisesti valtiollisiin toimijoihin kytkeytyneinä turvallisuusjärjestöinä, vaan pyrkivät suoraan kontrolloimaan valtiollisia instituutioita kaikkein korkeimmilla tasoilla.⁴⁵

2.1.1 LNA (Libyan National Army)

LNA:lla viitataan tässä sotamarsalkka Khalifa Haftarin johtamiin asevoimiin. Joukot tunnetaan myös nimellä LAAF eli "Libyan Arab Armed Forces".⁴⁶ HRW:n mukaan LNA pysyi hallinnassa Sirtessä ja Itä-Libyassa sekä suuressa osassa maan eteläosaa eikä ottanut aktiivisesti osaa taisteluihin Tripolissa elokuussa 2022.⁴⁷ Tutkija Tim Eatonin mukaan nimestään huolimatta LNA ei ole muodoltaan perinteisen armeijan kaltainen, vaan jotkut sen ryhmät muistuttavat perinteisiä armeijan joukko-osastoja suurimman osan siihen liittyvistä joukoista ollessa alueellisia-, heimotaustaisia- tai salafiryhmiä. Valta LNA:sta on Haftarin ja hänen läheisten liittolaistensa käsissä.⁴⁸ Amnesty Internationalin mukaan yksi LNA:han kuuluvista suurimmista aseellisista ryhmistä on TBZ (Tariq Ben Zeyad), jota Haftarin poika Saddam johtaa. Amnesty on dokumentoinut TBZ:n taistelijoiden osallistuneen kansainvälisen humanitaarisen lain sekä ihmisoikeuslain loukkauksiin, jotka ovat kohdistuneet libyalaisiin, pakolaisiin ja siirtolaisiin vuosien 2016–2022 välillä alueilla, jotka ovat olleet tai ovat yhä LNA:n hallinnassa.⁴⁹

2.1.2 Ulkomaalaiset taistelijat

HRW:n vuotta 2022 käsittelevän ihmisoikeusraportin mukaan siitä huolimatta, että ulkomaalaisten taistelijoiden maasta poistamisesta on aiemmin sovittu, Libyassa on yhä Turkin armeijan sotilaita, tuhansia taistelijoita Tsadista, Sudanista, Syyriasta ja muualta sekä yksityisten turvallisuusyritysten kuten Wagner Groupin palkkasotilaita.⁵⁰ Reuters uutisoi 3.10.2021, että Libyan ulkoministerin mukaan jotkut ulkomaalaiset taistelijat olivat lähteneet maasta, mutta että suurempaa, kattavaa palkkasotilaiden poistumista ei ollut järjestetty. Ulkomaisten sotilaiden maasta poistumisesta oli sovittu lokakuun 2020 tulitaukosopimuksessa.⁵¹ YK:n asiantuntijapaneelin raportissa (27.5.2022) esitetään, että yksityisten turvallisuusyritysten palkkasotilaita ja vierasmaalaisia taistelijoita oli yhä maassa, eikä laajemmista vetäytymisoperaatioista ollut juurikaan varmistettavissa olevaa tietoa.⁵²

Lacherin mukaan Turkillä, joka toisen sisällissodan (2019–2020) aikana tuki Tripolin hallitusta Haftaria vastaan, on sotilastukikohtia Länsi-Libyassa. Lacherin mukaan Turkki toimii näin pidäkkeenä Haftarille. Venäjän Wagner Groupilla, joka puolestaan soti Haftarin riveissä, on

⁴⁵ ISPI/Badi 6.7.2022.

⁴⁶ Ks. esim. UNSC 27.5.2022, 7 alaviite 5.

⁴⁷ HRW 12.1.2023.

⁴⁸ Eaton 6/2021, 10.

⁴⁹ Amnesty International 19.12.2022, 9.

⁵⁰ HRW 12.1.2023.

⁵¹ Reuters 3.10.2021.

⁵² UNSC 27.5.2022, par 24. Raportissa viitataan myös edellä käsiteltyyn Reutersin uutiseen osoituksena siitä, että joitain taistelijoita oli poistunut maasta.

tukikohtia Sirstestä syvälle maan eteläosaan saakka. Lacherin mukaan joitain Wagnerin palkkasotilaita lähti maasta Ukrainan sodan alettua.⁵³

2.1.3 Terroristijärjestöt

YK:n pääsihteerin raportissa YK:n turvallisuusneuvostolle ISISin uhasta heinäkuulta 2022 esitetään, että joidenkin jäsenmaiden mukaan ISISin läsnäolo on Libyassa rajoittunut maan eteläosiin, joissa se tekee eri militioihin kohdistuvia iskuja. Raportin mukaan ISIS pyrkii uudelleenaktivoimaan logistisia keskuksiaan maan pohjoisosissa, erityisesti Bani Walidissa ja Tunisian rajan läheisyydessä Sabratassa. Järjestön tarkoituksena olisi paikata sen jäsenmäärää ulkomaisilla taistelijoilla. ISISin Libyan haaran sanotaan heikentyneen mm. armeijan tekemien iskujen takia Sabhassa ja Bani Walidissa. Yhden jäsenmaan arvion mukaan ISISillä on Libyassa alle sata taistelijaa.⁵⁴

YK:n asiantuntijajaneelin raportissa turvallisuusneuvostolle (27.5.2022) esitetään, että ISISin Libyan haara muodosti yhä kohtalaisen (*moderate*) uhan, ja sen jäsenet liikkuvat Libyan eteläosissa sijaitsevilla aavikkoalueilla välttääkseen havaituksi tulemistä. Raportin käsittelemällä ajanjaksolla 8.3.2021–25.4.2022 ISIS-Libya oli ilmoittanut olevansa vastuussa viidestä iskusta Etelä-Libyassa. Järjestöön liitettyjä henkilöitä oli havaittu lisäksi Misratassa, Sabratassa sekä Tripolisissa.⁵⁵

YK:n turvallisuusneuvoston ISISiä ja al-Qaidaa ja niihin kytköksissä olevia toimijoita käsittelevän 13.2.2023 julkaistun raportin mukaan ISISin Libyan haaran toiminta on yhä haasteellista eteläisessä Libyassa siihen kohdistettujen iskujen takia. Järjestö on siirtänyt jäseniään useisiin eteläisiin kaupunkeihin, mukaan lukien Fezzaniin, Sabhaan, Awbariin, Murzuqiin, umm al-Aranibiin, Qatruniin, Ghadwaan ja Fuqaha'an sekä Akakusin ja Jabal al-Aswadin vuoristoisille alueille. Raportin mukaan Libyan ISISiä johtaa tällä hetkellä Abdulsalam Darkulla.⁵⁶

YK:n turvallisuusneuvoston 13.2.2023 päivätyn raportin mukaan ISISin Libyan haara käyttää hyväkseen paikallista poliittista kriisiä sekä etelän taloudellisen tilanteen heikkenemistä ja tekee yhteistyötä salakuljetuksessa ja laittomassa kaupassa osallisena olevien heimojen kanssa houkuttellen näin uusia jäseniä. Järjestöllä on taistelijoita Libyasta, Algeriasta, Tsadista, Malista, Mauritaniasta, Nigeriasta, Sudanista ja Tunisiasta ja se käyttää myös ulkomaisia palkkasotilaita. Raportin mukaan ISISin Libyan haara rahoittaa toimintaansa aseiden salakuljetuksella, veronkannolla laittomista kauppareiteistä ja lunnasrahoilla kidnappauksista. Tämän lisäksi sillä on pieniä ja keskisuuria yrityksiä joissakin Sahelin alueen kaupungeissa, erityisesti läntisessä Libyassa.⁵⁷

YK:n turvallisuusneuvoston 13.2.2023 päivätysssä raportissa esitetään, että yhden jäsenvaltion mukaan ISISin Libyan haara on kytköksissä vuonna 2016 perustettuun "Saharan armeijaan" (*Sahara Army*), jolla on noin 1 400 taistelijaa ja jota johtaa Abdulaziz Mahwaz al-Jamal. Tämän terroristijärjestön tarkoituksena olisi perustaa Libyaan "kalifaatti".⁵⁸

YK:n asiantuntijajaneelin raportin (27.5.2022) mukaan Islamilaisen Maghrebien al-Qaidan (*Al-Qaida in the Islamic Maghreb*) ei raportoitu ottaneen vastuuta ainoastakaan terrori-iskusta ajanjaksolla 8.3.2021–25.4.2022, mutta järjestön jäsenien oli havaittu olevan Libyassa läsnä.

⁵³ Lacher 26.1.2023.

⁵⁴ UNSC 26.7.2022, par 22.

⁵⁵ UNSC 27.5.2022, par 22.

⁵⁶ UNSC 13.2.2023, par 32–34.

⁵⁷ UNSC 13.2.2023, par 33–34.

⁵⁸ UNSC 13.2.2023, par 35.

Sekä Khalifa Haftariin liitetyt joukot⁵⁹ että GNU olivat pidättäneet järjestön jäseniä Libyan eri osissa. Järjestön jäseniä oli levittäytynyt useampiin kaupunkeihin, kuten Birak al-Shati'in, Awbariin ja Ghatiin maan luoteisosassa.⁶⁰

YK:n turvallisuusneuvoston 13.2.2023 päivätyn raportin mukaan Libyan al-Qaida (*Al-Qaida in Libya*) on pyrkinyt siirtämään taistelijoita Nigeristä Libyaan ja sijoittamaan heitä Awbarin kaupungin ympäristöön. Raportin mukaan Libyan al-Qaidan laajentumissuunnitelmat kohdistuivat sen toiminnalle keskeisiin kaupunkeihin kuten Awbariin ja Ghatiin sekä joihinkin Sahelin-Saharan alueen maihin, erityisesti Malin pohjoisosiin.⁶¹

2.2 Libyan väestö ja maatie

Kartta 1. Libyan valtio. Lähde: EC-JRC 2015.

Maailmanpankki arvioi Libyan väkiluvuksi vuonna 2021 6 735 277.⁶² Worldometer, joka päivittää eri maiden väkilukuarvioita jatkuvasti väestöennusteisiin perustuen, antaa 15.2.2023 Libyan väkiluvuksi 7 124 303.⁶³

⁵⁹ Raportissa käytetään lyhennettä HAF (Haftar Affiliated Forces), jolla viitataan Haftarin johtaman LNA:n joukkoihin sekä muihin häneen liitettyihin kotimaisiin ja ulkomaisiin aseellisiin ryhmiin. UNSC 27.5.2022, sivu 7 alaviite 5.

⁶⁰ UNSC 27.5.2022, par 23.

⁶¹ UNSC 13.2.2023, par 36–37.

⁶² The World Bank [päiväämätön].

⁶³ Worldometer [päivitetty 15.2.2023].

CIA Factbookin mukaan 97 % väestöstä on etnisyydeltään arabeja tai berbereitä ja 96,6 % uskunnoltaan muslimeita, jotka ovat käytännössä kaikki sunnimuslimeita. Kristittyjä arvioidaan olevan 2,7 % väestöstä.⁶⁴ CIA Factbookin mukaan siitä huolimatta, että maan poliittinen tilanne on epävakaa, Libya on kohdemaana taloudellisista syistä kotimaastaan lähteneille siirtolaisille sekä kauttakulkumaa Eurooppaan suuntautuvalle siirtolaisuudelle sen löyhän rajavalvonnan vuoksi ja koska se on maantieteellisesti lähellä Etelä-Eurooppaa.⁶⁵ YK:n pakolaisjärjestö UNHCR oli rekisteröinyt Libyassa 1.2.2023 yhteensä 42 034 pakolaista.⁶⁶

Libya jaetaan hallinnollisesti 22 piirikuntaan.⁶⁷ Kuten Maahanmuuttoviraston edellisessä Libyan tilannekatsauksessa (20.9.2021) on esitetty, Libya jaetaan usein kolmeen alueeseen: Länsi-Libyaan, Itä-Libyaan ja Etelä-Libyaan perustuen Tripolitanian (Länsi-Libya), Kyrenaikan (Itä-Libya) ja Fezzanin (Etelä-Libya) maakuntiin.⁶⁸ Piirikunnat jakautuu maakunnittain seuraavasti:

Tripolitania:

- Azzawiya
- Al-Jabal al-Gharbi
- Al-Jifara
- Al-Marqub
- Misrata
- Nalut
- Al-Nuqat al-Khams (Zuware)
- Sirte
- Tripoli

Kyrenaika:

- Bengasi
- Al-Butnan (Tobruk)
- Derna
- Al-Jabal al-Akhdar
- Al-Kufra
- Al-Marj
- Al-Wahat (Ajdabia)

Fezzan:

- Ghat
- Al-Jufra
- Murzuq
- Sabha
- Wadi al-Hayat (Ubari)
- Wadi al-Shati⁶⁹

⁶⁴ CIA World Factbook [päiväämätön].

⁶⁵ CIA World Factbook [päiväämätön].

⁶⁶ UNHCR 14.2.2023.

⁶⁷ CIA World Factbook [päiväämätön]; OCHA 12.7.2015 [kartta].

⁶⁸ Ks. Maahanmuuttovirasto 20.9.2021, 13.

⁶⁹ Ks. Maahanmuuttovirasto 20.9.2021, 13–14.

2.3 Oikeusjärjestelmä ja viranomaissuojelu

Libyassa ei ole pysyvää perustuslakia.⁷⁰ Freedom Housen mukaan ilman pysyvää perustuslakia oikeuslaitoksen rooli on epäselvä. Tuomareihin, asianajajaiin ja syyttäjiin kohdistuu toistuvia uhkauksia ja iskuja ja aseellisten ryhmien painostusta, ja kansallinen oikeusjärjestelmä on käytännössä romahtanut. Aseellisten ryhmien jäsenet, militiat ja turvallisuusjoukot syyllistyvät laittomiin surmiin, tahdonvastaisiin katoamisiin, kidutukseen, seksuaaliseen ja sukupuolittuneeseen väkivaltaan sekä mielivaltaisiin pidätyksiin sekä vangitsemisiin ympäri Libyaa. Oikeusvaltion toimimattomuuden vuoksi Libyassa on valloillaan rankaisemattomuuden tila erityisesti mitä tulee vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin ja sotarikoksiin, joihin vastakkaiset poliittiset ja sotilaalliset ryhmät niin maan itä- kuin länsiosissa ovat syyllistyneet.⁷¹ Niin ikään HRW:n mukaan Libyan rikosoikeudellinen järjestelmä on heikko. Tilanteissa, joissa henkilöitä asetettiin syytteeseen, oikeusturvan toteutuminen aiheutti vakavaa huolta, ja siviileitä tuomittiin sotilastuomioistuimissa.⁷²

Saksalaisen Bertelsmann Stiftung -säätiön vuoden 2022⁷³ Libya-raportin mukaan Libyan pitkittynyt konflikti ja poliittinen hajaannus on haavoittanut maan tuomioistuinten riippumattomuutta, ja kansalaiset usein turvautuvat epävirallisiin konfliktinratkaisumekanismeihin. Aseellisten militioiden painostus on vaikeuttanut sekä siviili- että rikostuomioistuinten toimintaa ja maassa on raportoitu vakavia oikeusturvan loukkauksia. Siviili- ja sotilastuomioistuinten toimintakyky on puutteellinen ja osassa maata ne eivät toimi ollenkaan. Raportin mukaan sekä Libyassa että kansainvälisesti toimiva itsenäinen ihmisoikeusjärjestö Lawyers for Justice Libya on toistuvasti kyseenalaistanut libyalalaisten tuomioistuinten riippumattomuuden sekä puolueettomuuden maan voimakkaasti militarisoituneessa kontekstissa.⁷⁴

Libyan oikeusjärjestelmä koostuu CIA Factbookin mukaan korkeimmasta oikeudesta (*supreme court*), keskeisistä korkeista oikeuksista (*central high courts*) Tripolisissa, Bengasissa ja Sabhassa, sekä useista alemmista oikeuksista.⁷⁵ HRW:n mukaan korkein oikeus Tripolisissa kutsui syyskuussa 2022 kokoon sen alaisen perustuslakituoimioistuimen (*constitutional chamber*) kuuden vuoden toimimattomuuden jälkeen.⁷⁶

Kansainvälisen ihmisoikeusjärjestön International Commission of Jurists (ICJ) julkaisi vuonna 2019 raportin Libyan rikosoikeudellisesta järjestelmästä. Raportin mukaan Libyan valtio ei pysty tutkimaan, nostamaan syytteitä tai määräämään korvauksia (*remedy*) törkeistä ihmisoikeusloukkauksista ja -rikoksista kansainvälisen lain ja standardien mukaisesti. Raportin mukaan Libyan alueellisesta ja poliittisesta hajaannuksesta huolimatta Libyan oikeus- ja syyttäjälaitos ja vähemmissä määrin myös poliisi ovat pysyneet suhteellisen yhtenäisinä niin, että ne toimivat yhden ylimmän tuomarineuvoston (*Supreme Judicial Council*) alaisuudessa soveltaen samoja lakeja ja menettelyitä. Raportin mukaan oikeuslaitos toimii rajoitetusti suurimmassa osassa maata: Raportin mukaan tuomioistuimet Libyan länsiosissa toimivat vaillinaisesti ja tuomioistuimet itä- ja eteläosissa ovat pääosin suljettu. Toisaalla raportissa kuvataan, että siviili-, hallinto- ja perheasioiden tuomioistuimet pystyvät toimimaan isossa osassa Libyaa, mutta että rikostuomioistuimet ovat käytännössä kykenemättömiä toimimaan

⁷⁰ HRW 12.1.2023; Freedom House 2022.

⁷¹ Freedom House 2022.

⁷² HRW 12.1.2023.

⁷³ Raportissa käsitellään ajanjaksoa 1.2.2019–31.1.2021.

⁷⁴ Bertelsmann Stiftung 2022, 14.

⁷⁵ CIA World Factbook [päiväämätön].

⁷⁶ HRW 12.1.2023.

lukuisissa paikoissa aseellisten ryhmien rikosoikeudellisiin toimijoihin kohdistaman uhkailun, pelottelun ja väkivallan takia.⁷⁷ Raportin mukaan poliisi pystyy toimimaan rajoitetusti isossa osassa maata, mutta se on heikko ja tehoton. Raportin mukaan joissain tilanteissa aseellisia ryhmiä on integroitu poliisivoimiin ja jotkut aseelliset ryhmät suorittavat lainvalvonnallisia tehtäviä.⁷⁸

Sekä Amnesty Internationalin että CIA Factbookin mukaan Libyan oikeuslaitos on jakautunut maan länsi- ja itäosien välisten jännitteiden takia.⁷⁹ Amnesty Internationalin mukaan myös muutkin kansalliset instituutiot ovat jakaantuneet. Itä-Libyassa LNA:han sidoksissa olevat ministeriöt (joita johtaa nyk. GNS:n ministerit) ovat hoitaneet päivittäisiä hallinnon tehtäviä, kuten vastanneet julkisista palveluista, LNA:n kontrolloimilla alueilla. Todellisen vallan sanotaan olevan LNA:n käsissä, ja se myös esimerkiksi vastaa hallinnoimillaan alueilla lainvalvonnasta. Lisäksi Amnestyn mukaan LNA operoi "rinnakkaista oikeusjärjestelmää", jossa sotilastuomioistuinten tuomarit ja syyttäjät ovat kytköksissä LNA:han tai siihen liittyviin aseellisiin ryhmiin. Amnestyn mukaan Itä-Libyan sotilastuomioistuimet ovat tuominneet satoja siviileitä epäoikeudenmukaisissa oikeudenkäynneissä pitkiin vankeusrangaistuksiin sekä kuolemaan rangaistuksena LNA:n vastustamisesta.⁸⁰ Niin ikään esimerkiksi Freedom Housen mukaan LNA:n sotilastuomioistuimet säännönmukaisesti ohittavat oikeusturvastandardit, ja niitä käytetään (LNA:n toimintaan kohdistuvan) vastustuksen tukahduttamiseksi.⁸¹

Freedom Housen mukaan vuoden 2011 vallankumouksen jälkeen kansalaisten mahdollisuutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja oikeusturvaan on haastanut eri aseellisten ryhmien jatkuva väliintulo (*interference*) sekä se, että asianajajien sekä oikeudenkäyntiasiakirjojen saatavuudessa on esteitä. Militiat ja puoliviralliset turvallisuusjoukot syyllistyvät toistuvasti mielivaltaisiin pidätyksiin, vangitsemisiin ja uhkailua ilman laillisia seuraamuksia, ja tuhansia henkilöitä on vangittuina ilman oikeudenkäyntiä tai tuomiota. Freedom Housen mukaan viranomaisten korruptio on Libyassa laaja-alaista, ja koska maassa ei ole toimivia oikeudellisia ja julkisen talouden instituutioita, rikollisuudelle ja huijauksille on runsaasti mahdollisuuksia.⁸²

Alankomaalaisen kansainvälisen politiikan instituutin Clingendaelin (*Netherlands Institute of International Relations Clingendael*) Libyan poliisivoimia käsittelevän raportin⁸³ (11/2022) mukaan eri aseellisten ryhmien toiminta, poliittinen hajaannus, huono hallinto ja vaihtoehtoiset, epäviralliset konfliktinratkaisumekanismit muodostavat haasteen Länsi-Libyassa toimiville poliisivoimille. Libyalaisen poliisin sekä EU-virkamiesten näkemysten mukaan aseelliset ryhmät vaikeuttavat poliisin toimintaa. Vaikutusvaltaiset aseelliset ryhmät suorittavat poliisille kuuluvia tehtäviä kuten pidätyksiä ja katupartiointia (ks. myös 2.4). Lisäksi jotkut Clingendaelin haastateltavat esittivät esimerkiksi, että vaikutusvaltaisimmilla aseellisilla ryhmillä on poliisia parempi koulutus ja paremmat varusteet, aseelliset ryhmät saavat sellaista julkista rahoitusta, joka muuten ohjautuisi poliisille ja että poliisi ei käsittele tapauksia, joissa aseellisen ryhmän jäsentä syytetään rikoksesta.⁸⁴ Raportin mukaan poliittinen hajaannus

⁷⁷ ICJ 2019, 9, 14.

⁷⁸ ICJ 2019, 19.

⁷⁹ CIA World Factbook [päiväämätön]; Amnesty International 19.12.2022, 7.

⁸⁰ Amnesty International 19.12.2022, 7.

⁸¹ Freedom House 2022.

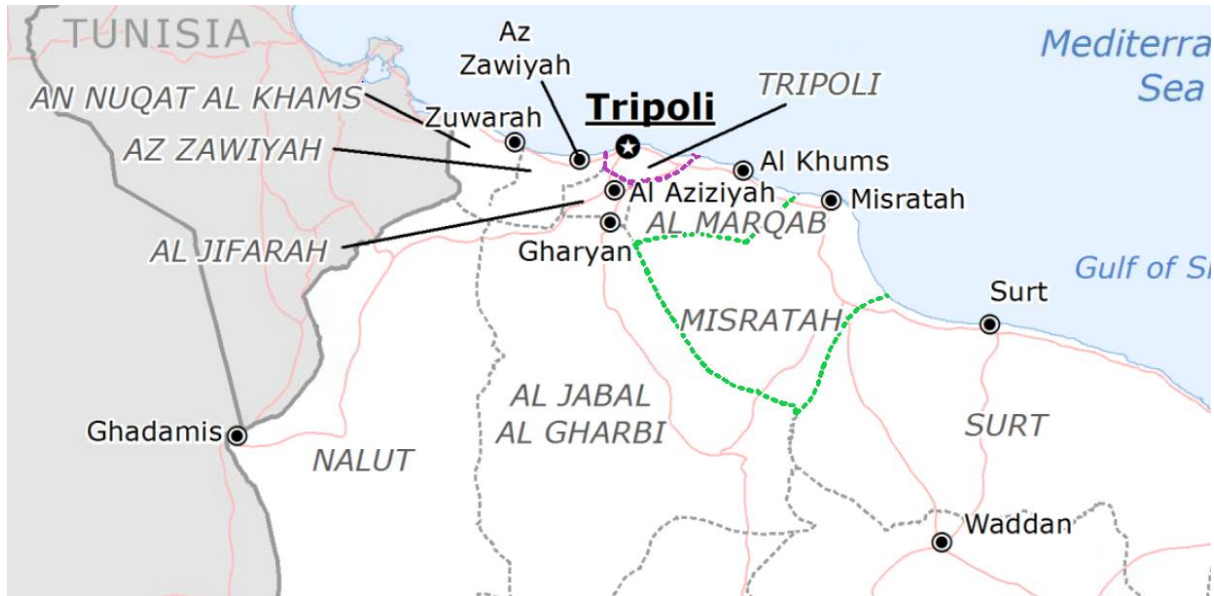
⁸² Freedom House 2022.

⁸³ Raportin tulokset perustuvat 25 asiantuntijoiden, libyalaisen poliisien, Libyan sisäministeriön työntekijöiden ja EU-virkamiesten haastatteluun kesä-heinäkuussa 2022. Haastateltavat olivat al-Jufrassa, Ghatissa, Misratassa, Khomsissa, Tripolisa ja Zawiyassa.

⁸⁴ Clingendael 11/2022, 4–5.

estää poliisivoimien toiminnan uudistamista ja aseman vahvistamista. Lisäksi raportin mukaan kansalaiset tukeutuvat epävirallisiin konfliktinratkaisumekanismeihin poliisin sijaan. Joidenkin haastateltujen mukaan Tripolin kaltaisissa suurissa kaupungeissa poliisiin turvaudutaan mieluummin kuin pienemmissä kaupungeissa.⁸⁵

2.4 Tripolin piirikunta

Kartta 2. Luoteis-Libyan piirikunnat. Lähde: EC-JRC 2015 (muokattu).

Tripolin piirikunta⁸⁶ sijaitsee Länsi-Libyassa, Välimeren rannalla, ja se rajoittuu lännessä al-Zawiyyan piirikuntaan, etelässä al-Jifaran piirikuntaan ja idässä al-Marqubin piirikuntaan. Piirikunnan pääkaupunki on Tripoli. (Ks. kartta yllä).

CIA World Factbookin mukaan Tripolin kaupunkialueen väkiluku on arviolta noin 1,183 miljoonaa.⁸⁷ Worldometer antaa Tripolin kaupungin väkiluvuksi 1 150 989.⁸⁸

2.4.1 Aluehallinta

Tripolin piirikunnan kuvataan olevan kokonaisuudessaan GNU:hun yhdistettyjen aseellisten ryhmien hallinnassa.⁸⁹

Dabaiban johtama hallitus GNU toimii Tripolista käsin (ks. yllä), mutta Libyan pääkaupungissa on pitkään toiminut eri aseellisia ryhmiä,⁹⁰ jotka ovat taistelleet toisiaan vastaan mm.

⁸⁵ Clingendael 11/2022, 6.

⁸⁶ Tripolista puhuttaessa lähteissä ei välttämättä selvennetä, puhutaanko Tripolin kaupungista vai piirikunnasta laajemmin. Ns. "Tripolin metropolialueeseen" katsotaan kuuluvan seuraavat alueet: Tripoli Center, Hai al-Andalus, Tajoura, Janzur, Qasr bin Ghashir, al-Swani, Ain Zara, Abu Salim ja Suq al-Jum'a. Ks. esim. Alsharif & Pradhan 2013, 151. Käytettävissä olevista lähteistä ei ole saatavilla tarkempaa piirikuntakarttaa, mutta on mahdollista, että piirikunta käsittää pitkälti ns. metropolialueen.

⁸⁷ CIA World Factbook [päiväämätön].

⁸⁸ Worldometer [päivitetty 15.2.2023].

⁸⁹ Risk Intelligence 5.3.2022 [kartta]; Al-Jazeera 28.8.2022a [kartta].

⁹⁰ Chatham House/Eaton et al. 17.3.2020, 15; El Kamouni-Janssen & de Bruijne 10/2017.

poliittisten sidonnaisuuksien perusteella⁹¹. Yhdysvaltain ulkoministeriön vuotta 2021 käsittelevässä ihmisoikeusraportissa esitetään, että hallituksen kontrolli poliisista sekä GNU:hun kytköksissä olevista sisäisen turvallisuuden sektorilla toimivista milizioista oli heikko.⁹²

Chatham Housen raportin mukaan vuonna 2012 Tripolissa voitiin katsoa olevan jopa 30 sotilaallisesti merkittävää aseellista ryhmää, mutta vuonna 2017 Tripolin kaupunkia hallitsi niin kutsuttu neljän pääasiallisen aseellisen ryhmän "kvartetti"⁹³. Aseelliset ryhmät hallitsevat alueita pääkaupungista, joilla ne muun muassa ylläpitävät turvallisuutta ja keräävät suojelurahaa.⁹⁴ Lacherin mukaan elokuun lopun 2022 Tripolissa käytyjen taistelujen lopputuloksena Tripolin kaupunki oli suurelta osin kahden militian, Special Deterrence Forcesin (SDF)⁹⁵ ja Abdelghani al-Kiklin johtaman Stability Support Apparatusin (SSA) (ks. tarkemmin alla), hallinnassa.⁹⁶ Clingendaelin marraskuun 2022 raporttia varten haastatteleman Libyan sisäministeriön ylemmän virkamiehen mukaan Tripolin kansainvälisetä Mitigan lentokenttää hallitsevan SDF:n tiedettiin pidättäneen henkilöitä lentokentällä "kohdennetusti" ("*in a targeted way*"). Kahden haastatellun sisäministeriön virkamiehen mukaan Dabaiba oli tehnyt al-Kiklin joukkojen kanssa sopimuksen, joka antoi SSA:lle hallinnan sisäisestä turvallisuudesta (*control over internal security authority*), minkä perusteella SSA:lla oli oikeus suorittaa poliisille kuuluvia tehtäviä.⁹⁷

⁹¹ El Kamouni-Janssen & de Bruijne 10/2017; Lacher 26.1.2023.

⁹² USDOS 12.4.2022.

⁹³ Neljä pääasiallista ryhmää olivat "Tripolin vallankumouksellisten joukot" (*Tripoli Revolutionaries Brigade*), Nawasi-joukot (*Nawasi Brigade*), "Erikoispelotejoukot" (*Special Deterrence Forces*) ja "Abu Slim keskusturvallisuusyksikkö" (*Abu Slim Central Security Unit*). Chatham House/Eaton et al. 17.3.2020, 15. "Kvartettia" kutsuttiin myös "kartelliksi".

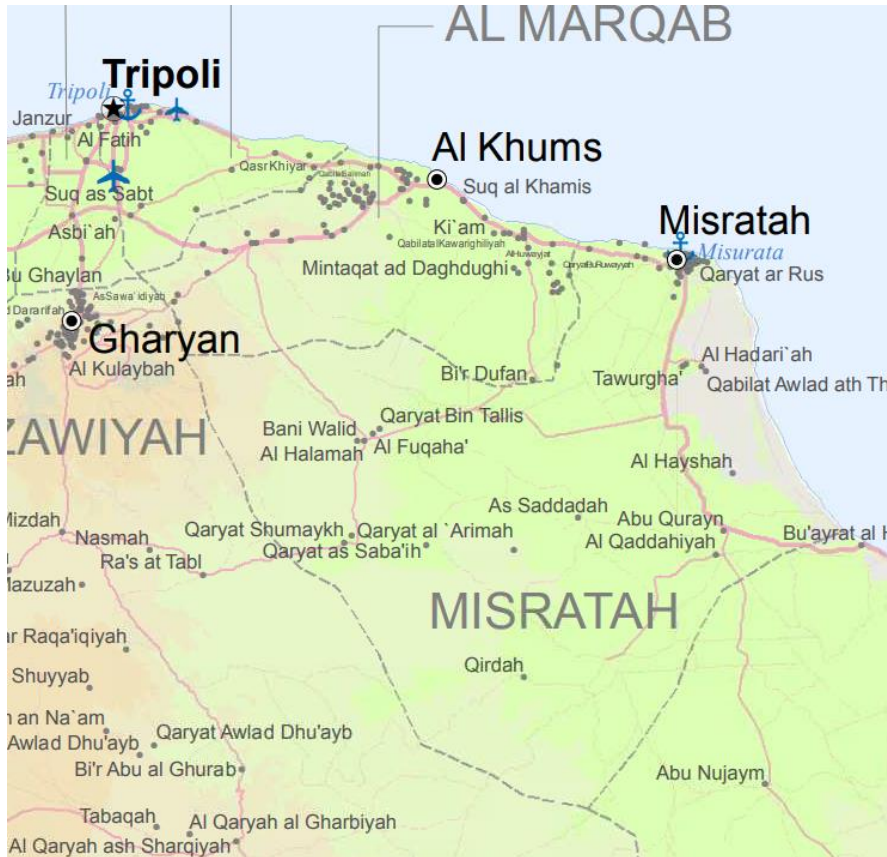
⁹⁴ Chatham House/Eaton et al. 17.3.2020, 15.

⁹⁵ Special Deterrence Forces tunnetaan myös nimellä Deterrence Apparatus tai ns. Rada-joukot, joita johtaa Abderrauf Kara. Ks. Lacher 2020, 49. Ks. myös esim. Libya Security Monitor 26.12.2021.

⁹⁶ Lacher 26.1.2023.

⁹⁷ Clingendael 11/2022, 4.

2.5 Misratan piirikunta

Kartta 3. Misratan piirikunta. Lähde OCHA 12.7.2015 (muokattu)

Misratan piirikunta sijaitsee Länsi-Libyassa Välimeren rannalla, ja se rajoittuu pohjoisessa al-Marqubin piirikuntaan, idässä al-Jabal al-Gharbin piirikuntaan ja lännessä Sirten piirikuntaan. Sen pääkaupunki on Misrata. (Ks. kartat).

Citypopulation antaa Misratan piirikunnan väkiluvuksi 663 853 (2020 arvio).⁹⁸ CIA World Factbookin mukaan Misratan kaupunkialueen väkiluku olisi arviolta 984 000.⁹⁹ Tutkija Tim Eatonin ja toimittaja Mohamed Laghan Misrataan käsittelevän artikkelin mukaan Misrata on Libyan kolmanneksi suurin kaupunki, ja sen tavarasatama on maan suurin. Libyan konfliktissa kaupungissa toimivat joukot ovat profiloituneet sekä Gaddafia että Haftaria vastustavina "vallankumouksellisina".¹⁰⁰

Citypopulation nimeää toiseksi väestökeskittymäksi Misratan piirikunnassa Bani Walidin. Lähteen mukaan vuoden 2006 väestönlaskennan mukaan Bani Walidin väkiluku oli 37 332.¹⁰¹ Worldometerin arvio Bani Walidin väkiluvusta on 46 350.¹⁰² Lacher (2020) mainitsee Bani Walidin väkiluvuksi 80 000.¹⁰³

⁹⁸ Citypopulation [päivitetty 2.10.2022].

⁹⁹ CIA World Factbook [päiväämätön].

¹⁰⁰ New Lines Magazine/Eaton & Lagma 1.9.2022.

¹⁰¹ Citypopulation [päivitetty 2.10.2022].

¹⁰² Worldometer [päivitetty 15.2.2023].

¹⁰³ Lacher 2020, 87.

2.5.1 Aluehallinta

Misratan piirikunnan kuvataan olevan kokonaisuudessaan GNU:hun yhdistettyjen aseellisten ryhmien hallinnassa.¹⁰⁴

Khalifa Haftarin johtama LNA oli läsnä Bani Walidin kaupungissa Tripolin hyökkäyksen (2019–2020) aikana¹⁰⁵ ennen kuin se joutui perääntymään Luoteis-Libyasta. Kesäkuun alussa 2020 Tripolin hallituksen GNA:n joukot valtasivat Bani Walidin Haftarin joukoilta.¹⁰⁶ GNU:ta tukevien joukkojen, erityisesti 444-prikaatin (*444 Brigade*), on raportoitu toimineen Bani Walidin alueella.¹⁰⁷

Wolfram Lacher kuvaa marraskuussa 2020 julkaistussa artikkelissaan Misratan kaupungissa toimivista aseellisista ryhmistä, että kaupungissa on useita pääosin passiivisia (*dormant*) joukkoja, joiden väliset yhteenotot ovat erittäin harvinaisia. Tämä liittyy Lacherin mukaan siihen, että Misratan kaupungin väestö on yhtenäinen. Suurin osa joukoista mobilisoituu vain reaktiona vakavaan ulkoiseen uhkaan. Esimerkiksi vuoden 2011 sodan jälkeen suuri osa misratalaisista joukoista mobilisoitui ainoastaan 2014–2015 ja 2019–2020 sisällissotien aikana sekä osana vuoden 2016 ISISiä vastaan käytyä kampanjaa Sirtessä. Pieni osa joukoista on osallistunut muihinkin operaatioihin.¹⁰⁸ Niin ikään Eaton ja Lagha katsovat, että suuren luokan mobilisaatio ei ole kaupungissa mahdollista ilman yhteisön tukea.¹⁰⁹

3 Aluekohtainen turvallisuustilanne

Alla käsitellään pääasiallisesti YK:n raportointiin perustuen turvallisuustilanteen kehitystä ajalla 1.9.2021–31.12.2022.

3.1 Länsi-Libya

YK:n pääsihteerin 17.1.2022 päivätyssä raportissa käsitellään Libyan tilannetta 25.8.2021 alkaen.¹¹⁰ Raportin mukaan eri aseellisten ryhmien välinen kilpailu alueiden hallinnasta vaikutti Tripolin sekä muiden maan luoteisosan kaupunkien turvallisuustilanteeseen. Yhteenottoja eri aseellisten ryhmien välillä raportoitiin lokakuun aikana Tripolissa ja Zawiyassa. 8.10.2021 terrorisminvastaisten joukkojen sekä keskustutkintaviraston (CID, Central Investigations Directorate) jäsenten yhteenotossa yhden terrorisminvastaisten joukkojen jäsenen raportoitiin loukkaantuneen. 30.10.2021 kansallisen öljy-yhtiön (NOC, National Oil Corporation) hallituksen puheenjohtajan mukaan yksi hallituksen jäsen oli kidnapattu. Hänet oli vapautettu 12.12.2021. Lisäksi joulukuussa 2021 Libyan presidentinneuvoston puheenjohtaja Mohamed Menfi nimitti uuden johtajan LNA:n Tripolin sotilasalueelle. Tämä johti siihen, että useat Tripolin aseelliset ryhmät siirsivät joukkoja presidentinneuvoston ja pääministerin toimistojen ja puolustusministeriön edustoille "voimannäytteenä".¹¹¹

¹⁰⁴ Risk Intelligence 5.3.2022 [kartta]; Al-Jazeera 28.8.2022a [kartta].

¹⁰⁵ Polgeonow 29.5.2020 [kartta]; Al-Jazeera 6.6.2020.

¹⁰⁶ Al-Jazeera 6.6.2020; The Washington Institute for Near East Policy/Fishman 10.6.2020.s

¹⁰⁷ Libya Herald/Zaptia 3.4.2022; Libya Security Monitor 14.10.2022; The Libya Observer 7.1.2023.

¹⁰⁸ SWP/Lacher 11/2020, 6.

¹⁰⁹ New Lines Magazine/Eaton & Lagha 1.9.2022.

¹¹⁰ UNSC 17.1.2022, par 1.

¹¹¹ UNSC 17.1.2022, par 30–33.

YK:n 17.1.2022 päivätyn raportin mukaan GNU:lla oli terrorisminvastaisia operaatioita Länsi-Libyassa, ja 23.10.2021 läntisten asevoimien raportoitiin pidättäneen erään ISISin Libyan haaran solun jäsenen Msallatassa. Tämän jälkeen yksi asevoimien jäsen sai surmansa ja kolme muuta haavoittui, kun tunnistamaton aseellinen ryhmä hyökkäsi tarkastuspisteelle Hayran/Espiaan alueella.¹¹²

YK:n pääsihteerin 20.5.2022 päivätysssä raportissa käsitellään Libyan tilannetta edellisen raportin julkaisun 17.1.2022 jälkeen.¹¹³ Raportin mukaan vaalien epäonnistumisen jälkeinen poliittinen epävakaus vaikutti Länsi-Libyan turvallisuustilanteeseen. Helmikuussa 2022 tunnistamattomiksi jääneiden hyökkääjien raportoitiin ampuneen Dabaiban autosaattuetta kohti Tripolin Suq al-Jum'assa 10.2.2022, ja kahden eri militian välisistä yhteenotoista raportoitiin 16.2.2022 Tripolin eteläosissa. Yhden henkilön raportoitiin loukkaantuneen aseellisen ryhmän valtioneuvoston (*High State Council*) istuntoon tehdyssä hyökkäyksessä.¹¹⁴

Raportin mukaan useat Länsi-Libyassa toimivat aseelliset ryhmät muuttivat liittolaisuuksiaan pyrkiessään luomaan uusia yhteyksiä Tripolin hallinnasta kilpailevien poliittisten ryhmittymien kanssa. Merkittävien Länsi-Libyassa toimivien aseellisten ryhmien johtajat torjuivat Tobrukin parlamentin Bashaghalle antaman luottamuksen ja peräänkuuluttivat vaalien järjestämistä. Maaliskuussa 2022 kahta Bashaghan valitseman hallituksen jäsentä estettiin matkustamasta Tobrukiin virkaanastujaisiin. Lisäksi GNU esti maan sisäiset lennot 3.3–23.3.2022 Tripolista Itä-Libyaan estääkseen Bashaghan valitsemia hallituksen jäseniä matkustamasta Tobrukiin, ja 10.3.2022 Tripoliin matkalla oleva Bashaghaa tukevien aseellisten ryhmien saattue pysäytettiin GNU:hun yhdistettyjen aseellisten joukkojen toimesta. Bashaghaa tukevat ryhmät eri puolilla Länsi-Libya mobilisoituivat vastauksena poliittisiin jännitteisiin. YK ja jotkut muut kansalliset ja kansainväliset toimijat kävivät keskusteluja osapuolten kanssa, jottei tilanne eskaloituisi aseellisiksi yhteenotoiksi. Kuitenkin toukokuun 16. päivänä Bashagha eteni Tripoliin, minkä seurauksena nähtiin yhteenottoja eri aseellisten ryhmien välillä. Tilanne normalisoitui Bashaghan poistuttua Tripolista.¹¹⁵

YK:n pääsihteerin 20.5.2022 julkaistun raportin mukaan Misratan terrorisminvastaiset joukot tekivät helmikuussa 2022 laajoja operaatioita aavikkoalueilla. Turvallisuusviranomaiset pidättivät neljä väitettyä ISISin jäsentä 19.2.2022.¹¹⁶

YK:n pääsihteerin 19.8.2022 julkaistussa raportissa käsitellään Libyan tilannetta edellisen raportin julkaisusta lähtien 20.5.2022.¹¹⁷ Raportin mukaan jatkuva poliittinen hajaannus myötävaikuttanut turvallisuustilanteen epävakauteen Tripolissa ja muualla läntisessä Libyassa. Raportin mukaan ajoittaisten aseellisten ryhmien välisten yhteenottojen sekä ammuskelujen määrä oli lisääntynyt.¹¹⁸ Kesäkuun 2022 aikana raportoitiin joitakin kuolonuhreja ja haavoittuneita aseellisten ryhmien välisissä yhteenotoissa Tripolin kaupungin keskiosissa. Raportin mukaan ainakin yksi siviili kuoli.¹¹⁹ Lisääntyneet jännitteet johtivat joukkojen siirtelyyn Tripolin alueella. Esimerkiksi toukokuun 2022 loppupuolella Bashaghaa tukevat Zintani-joukot liikkuvat Aziziyan kaupungista (Tripolin lounaispuolelta) sotilasleireille Tripolin eteläpuolella. Zintani-joukot saivat lisävahvistuksia kesäkuun loppupuolella. Tähän vastauksena GNU:lle

¹¹² UNSC 17.1.2022, par 42.

¹¹³ UNSC 20.5.2022, par 1.

¹¹⁴ UNSC 20.5.2022, par 38–39.

¹¹⁵ UNSC 20.5.2022, par 40–42.

¹¹⁶ UNSC 20.5.2022, par 49.

¹¹⁷ UNSC 19.8.2022, par 1.

¹¹⁸ UNSC 19.8.2022, par 26.

¹¹⁹ UNSC 19.8.2022, par 28.

lojaaleja joukkoja sijoitettiin Dabaiban toimiston läheisyyteen. Puolustusministeri julisti hätätilan pääkaupunkiin 21.6.2022.¹²⁰ Raportin mukaan 18.6.2022 epäilty ISIS-johtaja Mustafa bin Della pidätettiin Bani Walidissa.¹²¹

YK:n pääsihteerin 19.8.2022 julkaistun raportin mukaan 21. ja 22. heinäkuuta Tripolissa nähtiin aseellisia yhteenottoja, joissa kuoli Libyan terveysministeriön mukaan 16 siviiliä ja 52 haavoittui.¹²² Konfliktitietokanta ACLEDin raportoinnin mukaan taisteluja käytiin Special Deterrence Forcesin sekä Tripoli Revolutionaries Brigaden välillä. ACLEDin mukaan taisteluissa kuoli yhteensä 16 ihmistä, joista kuusi oli siviilejä.¹²³

Sen jälkeen, kun Bashgha oli ilmoittanut, että hänen hallituksensa alkaisi toimia Tripolista käsin, pääkaupungista raportoitiin sotilaallisten ryhmien liikehdintää. Heinäkuun 13. päivänä useiden Tripolin aseellisten ryhmien johtajat kokoontuivat Marttyyrien aukiolle Tripolissa ja lukivat yhteisen kannanoton, jossa he varoittivat vastustavansa mitä tahansa aseellista ryhmää, joka yrittäisi aiheuttaa pääkaupungissa "kaaosta".¹²⁴

YK:n pääsihteerin viimeisimmässä, 9.12.2022 YK:n turvallisuusneuvostolle luovutetussa raportissa liittyen Libyan tilanteeseen ja YK:n tukiopeeraation (UNSMIL, United Nations Support Mission in Libya) toimintaan kuvataan, kuinka Länsi-Libyan turvallisuustilanne heikentyi elokuun 2022 loppupuolella. Bashaghan vaadittua Dabaibaa luopumaan vallasta ja ilmoitettuaan aikeestaan edetä pääkaupunkiin Dabaiban johtama GNU julisti hätätilan Tripolissa ja mobilisoi aseelliset joukot puolustamaan kaupunkia. Elokuun 27. päivä Tripolin keskustassa nähtiin väkivaltaisia yhteenottoja, jotka laantuivat pitkälti samana päivänä Bashaghaa tukevien joukkojen perääntyessä. Joitain yhteenottoja nähtiin vielä 28.8.2022.¹²⁵ YK:n raportin mukaan aseelliset ryhmät syyllistyivät umpimähkäiseen tykistötuleen ja raskaiden aseiden käyttöön tiiviisti asutetuilla asuinalueilla, mikä johti siviiliuhreihin ja siviili-infrastruktuurin kärsimisiin tuhoihin.¹²⁶ YK:n raportissa esitetään, että Libyan terveysministeriön mukaan 42 henkeä sai surmansa ja 159 haavoittui. Kuolleista neljän (4) raportoitiin olevan siviilejä ja 159 haavoittuneesta ainakin seitsemän (7) raportoitiin olevan lapsia.¹²⁷ HRW:n raportissa esitetään, että terveysministeriön mukaan kuolleita olisi ollut 32 ja haavoittuneita 159.¹²⁸ Niin ikään esimerkiksi ACLEDin mukaan kuolleita oli 32,¹²⁹ ja samoin raportoi myös Al-Jazeera,¹³⁰ eli YK:n raportissa esitetty kuolonuhrien määrä (42) vaikuttaa olevan muista poikkeava arvio.

Wolfram Lacher kuvaa, kuinka elokuussa 2022 kaksi Tripolissa toimivaa militiaa tekivät ennaltaehkäisevän iskun Bashaghaa tukevia militiaita vastaan. Abdelghani al-Kiklin johtama Stability Support Apparatus (SSA) oli aluksi tukenut Bashaghaa, mutta vaihtanut leiriä Bashaghan ohitettua al-Kiklin toiveet sisäministerin valinnassa. Toinen ennaltaehkäisevässä iskussa mukana ollut militia oli Lacherin kuvauksen mukaisesti "vaikutusvaltainen salafistiryhmä"

¹²⁰ UNSC 19.8.2022, par 29.

¹²¹ UNSC 19.8.2022, par 35.

¹²² UNSC 19.8.2022, par 46.

¹²³ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11130] & [Event-ID: LBY11129].

¹²⁴ UNSC 19.8.2022, par 30.

¹²⁵ UNSC 9.12.2022, par 26.

¹²⁶ UNSC 9.12.2022, par 48.

¹²⁷ UNSC 9.12.2022, par 26.

¹²⁸ HRW 12.1.2023.

¹²⁹ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11152].

¹³⁰ Al-Jazeera 28.8.2022b.

Special Deterrence Forces (SDF)¹³¹. Elokuun 27. päivä SDF valloitti Bashaghaa tukevan militian Nawasi-joukkojen tukikohdat samaan aikaan, kun al-Kiklin joukot hyökkäsivät Bashaghan kannattajiksi epäiltyjä joukkoja vastaan. Lacherin mukaan Bashaghaa tukevia joukkoja vastaan tehtiin joitakin lennokka-iskuja, joiden taustalla Turkin uskottiin olevan. Päivän päätteeksi Nawasi-joukot sekä useita muita pienempiä aseellisia ryhmiä ajettiin ulos Tripolista, ja merkittävä osa kaupungista jäi vain kahden militian, eli SDF:n ja al-Kiklin johtaman SSA:n hallintaan. Lacherin mukaan SDF:n vaikutuspiirin alla on Tripolin Mitigan lentokenttä, joka määrittellään pääkaupungin ainoaksi toimivaksi lentokentäksi, sekä sellaisia kaupunginosia, joissa sijaitsee tärkeitä valtiainstituutioita. Al-Kikli hallitsee osia Tripolin keskustasta sekä laajoja alueita kaupungin eteläpuolelta, mukaan lukien sen runsasväkisintä kaupunginosaa.¹³²

Ennen edellä läpikäytyä valtausyritystä laaditun YK:n asiantuntijapaneelin raportin (27.5.2022) mukaan Nawasi-joukot kontrolloivat Tripolin satamaa sekä keskustiedustelupalvelua (Central Intelligence Service).¹³³ Yhdysvaltalaisen Carnegie Endowment for International Peace (CEIP) -ajatushautomon 3.10.2022 julkaiseman, tunisialainen toimittajan Sghaier Hidrin laatiman artikkelin mukaan elokuun 2022 lopun Tripolin valtausyrityksessä Bahsaghaa tuki lisäksi Haitham al-Tajourin¹³⁴ luoma 777-prikaati (777 Brigade). Hidrin mukaan Tripolissa Dabaiballe lojaalit joukot saivat 777-prikaatin päämajan hallintaansa ja estivät apujoukkoja saavuttamasta Bashaghaa tukevia taistelijoita.¹³⁵

YK:n pääsihteerin 9.12.2022 julkaistun raportin mukaan elokuun taistelut muuttivat aseellisten ryhmien dynamiikkaa Tripolissa ja sen lähialueilla. GNU:hun liitoksissa olevat aseelliset ryhmät saivat hallintaansa alueita Bashaghaa tukevilta ryhmiltä. Peloista ja jännitteistä huolimatta tilanne Tripolissa pysyi suhteellisen vakaana seuraavien viikkojen aikana.¹³⁶ Raportin mukaan erityisesti Zawiyan ja Ujaylatin läntisissä rannikkokaupungeissa nähtiin paikallisia aseellisia yhteenottoja järjestäytyneiden rikollisryhmien välillä. Aseelliset yhteenotot Zawiyassa 19.9.2022 ja 25.9.2022 johtivat ainakin viiden henkilön kuolemaan, mukaan lukien 10-vuotiaan lapsen. 3.–9.10. GNU:ta vastaan protestoivat mielenosoitukset tukkivat teitä Tajura'ssa, itäisessä Tripolissa.¹³⁷

3.2 Itä-Libya

YK:n pääsihteerin 17.1.2022 päivätyssä raportissa käsitellään Libyan tilannetta 25.8.2021 alkaen.¹³⁸ Raportin mukaan joukkojen tilanne Sirten ja Jufran rintamalinjalla oli pysynyt muuttumattomana siten, että LNA piti Libyan itäisiä osia hallinnassaan. Lokakuun 2021 lopussa LNA:han liitetty aseellinen ryhmä pysäytti sisäministeriön alivaltiosihteerin johtaman 150 ajoneuvon saattueen al-Shwayrifissa. Saattueen tarkoituksena oli raportoinnin mukaan turvata äänestyspaikkoja Sabhassa, Murzuqissa sekä muissa eteläisen Libyan kaupungeissa.¹³⁹ Raportin mukaan marraskuussa LNA:n liitetyt joukot ottivat kiinni kolme ISISin

¹³¹ Lacher käyttää joukoista termiä Deterrence Apparatus. Deterrence Apparatus tunnetaan myös nimellä Special Deterrence Forces tai ns. Rada-joukot, joita johtaa Abderrauf Kara. Ks. Lacher 2020, 49.

¹³² Lacher 26.1.2023.

¹³³ UNSC 27.5.2022, par 11.

¹³⁴ Hidrin mukaan al-Tajouri oli aiemmin Tripoli Revolutionaries Brigaden johtaja. CEIP/Hidri 3.10.2022.

¹³⁵ CEIP/Hidri 3.10.2022.

¹³⁶ UNSC 9.12.2022, par 27.

¹³⁷ UNSC 9.12.2022, par 28–29.

¹³⁸ UNSC 17.1.2022, par 1.

¹³⁹ UNSC 17.1.2022, par 34, 36.

Libyan haaran taistelijaa. Yhden LNA:n jäsenen raportoitiin saaneen operaatiossa surmansa. Niin ikään marraskuussa Sirten turvallisuusvirasto raportoi kahden ISISiin liitetyn henkilön pidätyksestä.¹⁴⁰

YK:n pääsihteerin 20.5.2022 julkaistun raportin mukaan tilanne Sirten ja Jufnan rintamalinjalla oli pysynyt muuttumattomana. LNA oli yhä ainut toimija alueella. Helmikuussa Shahhatissa ja maaliskuussa Qubbassa oli mielenosoituksia, joissa vaadittiin parlamenttivaaleja sekä Tobrukin parlamentin ja valtioneuvoston hajottamista. Helmikuun 27. päivä raportoitiin, että taisteluissa LNA:n kanssa 26 tšadilaista taistelijaa oli saanut surmansa ja 14 muuta oli otettu kiinni Tazirbun lähellä.¹⁴¹

YK:n pääsihteerin 19.8.2022 julkaistun raportin mukaan mielenosoittajat tunkeutuivat Tobrukin parlamentin tiloihin 1.1.2022 vaatien parlamentin hajottamista. Mielenosoittajat sytyttivät rakennukseen tulen.¹⁴²

YK:n pääsihteerin 9.12.2022 julkaistun raportin mukaan ilmatorjuntajärjestelmät ampuivat alas miehittämättömän ilma-aluksen lähellä LNA:n päämajaa Rajmassa 22.8.2022. Yhdysvallat ilmoitti myöhemmin, että Yhdysvallat oli lähettänyt aluksen Yhdysvaltojen suurlähettilään vierailun vuoksi.¹⁴³ Syyskuussa 2022 aseistettujen paikallisten raportoitiin vapauttaneen yhden libyalaisen ja kuusi egyptiläistä tšadilaisten palkkasotilaiden ryhmän hoteista Tazirbun alueella Kufnan luoteispuolella. Lokakuun 5.–6. päivänä yksi henkilö sai surmansa ja seitsemän loukkaantui, kun tunnistamattomaksi jääneet aseistetut hyökkääjät kohdistivat iskun paikallisiin turvallisuusjoukkoihin lähellä Kufnaa. LNA:n yksiköt auttoivat karkottamaan hyökkääjät.¹⁴⁴

3.3 Etelä-Libya

YK:n pääsihteerin 17.1.2022 päivätyn raportin mukaan Tripolin uuden hallituksen GNU:n asema Etelä-Libyassa oli yhä LNA:n ja siihen liitettyjen ryhmien haastama. Esimerkiksi lokakuussa 2021 LNA esti GNU:n pääministeriä kahdesti laskeutumasta Sabhaan hänen ollessa matkalla Ghatin ja Kufnan kaupunkeihin.¹⁴⁵ Raportin mukaan palkkasotilaiden läsnäolo aiheutti maan eteläosissa epävakautta. 14.9.2021 Tarbun lähistöllä Murzuqin piirikunnassa nähtiin aseellinen yhteenotto LNA:han liitettyjen toimijoiden ja tšadilaisen aseellisen oppositioryhmän välillä. LNA teki tšadilaisen ryhmän aseisiin ilmaiskuja. Osapuolet sopivat vihollisuuksien lopettamisesta 17.9.2021. Marraskuussa raportoitiin yhteenottoja kahden eri tšadilaisen heimon jäsenten välillä "El Salvadorin kolmion" alueella Libyan, Nigerin ja Algerian rajaseudulla. 21.11.2021 tšadilaisista ja sudanilaisista palkkasotilaista koostuvan ryhmän raportoitiin yrittäneen ottaa Sidran tarkastuspiste hallintaansa, mutta LNA torjui yrityksen.¹⁴⁶

YK:n pääsihteerin 17.1.2022 päivätyn raportin mukaan 14.12.2021 raportoitiin yhteenotoista LNA:han liitettyjen joukkojen sekä sisäministeriöön liitettyjen joukkojen välillä Sabhassa. Yhteenotoissa raportoitiin kaksi kuolonuhria ja viisi haavoittunutta. Yhteenottojen taustalla oli se, kun LNA oli ottanut hallintaansa sisäministeriön ajoneuvoja, jotka oli tuotu turvaamaan

¹⁴⁰ USNC 17.1.2022, par 42–43.

¹⁴¹ UNSC 20.5.2022, par 43–45.

¹⁴² UNSC 19.8.2022, par 32.

¹⁴³ UNSC 9.12.2022, par 30.

¹⁴⁴ UNSC 9.12.2022, par 31.

¹⁴⁵ UNSC 17.1.2022, par 38.

¹⁴⁶ UNSC 17.1.2022, par 39.

äänestyspaikkoja. Paikalliset heimo- ja sotilasjohtajat välittivät sopimuksen osapuolten välille 16.12.2021.¹⁴⁷

YK:n pääsihteerin 20.5.2022 julkaistun raportin mukaan tilanne Etelä-Libyassa oli yhä haastava turvallisuussektorin sirpaleisuuden sekä järjestäytyneen rikollisuuden sekä väkivaltaisten ekstremistiryhmien läsnäolon takia. Raportin mukaan tammikuusta 2022 lähtien Etelä-Libyassa (voimasuhteiltaan) epäsymmetriset hyökkäykset olivat lisääntyneet, kun LNA oli tehnyt iskuja äärijärjestöjä vastaan. Tammikuun 24. päivänä kaksi LNA:n jäsentä sai surmansa Qatrunin ja Taraghin välimaastossa tehdyssä hyökkäyksessä, josta ISIS otti vastuun. ISIS väitti olleensa myös toisen hyökkäyksen taustalla samana päivänä Qatrunin ja Umm al-Aranibin välimaastossa. Myös tässä hyökkäyksessä raportoitiin kuolleen kaksi LNA:n jäsentä. 26.1.2022 ISISin hyökkäyksessä raportoitiin kolme sotilaskuolonuhria. Samana päivänä 19 ISISin taistelijan raportoitiin tulleen surmatuksi LNA:n operaatiossa Asidan vuoristossa Qatrunin itäpuolella. LNA teki terrorisminvastaisia operaatioita Harujin vuoristoalueella lähellä Zillaa ja Fuqahaa.¹⁴⁸

LNA oli tehnyt salakuljetusverkostoihin kohdistettuja turvallisuusoperaatioita Awbarissa, Sabhassa sekä Algerian rajan läheisyydessä. LNA peräntyi Ghatin kaupungista 17.1.2022 sen jälkeen, kun sitä vastaan oli osoitettu mieltä. Tammikuun 29. päivänä polttoaineyhtiön johtaja sai surmansa ja kolme muuta henkilöä haavoittuivat polttoaineen salakuljetukseen liittyvässä iskussa Sabhassa.¹⁴⁹

YK:n pääsihteerin 19.8.2022 päivätyn raportin mukaan LNA voimisti terrorisminvastaisia operaatioitaan sen jälkeen, kun Tšadissa lähellä Libyan rajaa nähtiin aseellisia yhteenottoja toukokuun lopulla. LNA asetti lisäjoukkoja rajan läheisyyteen. Kesäkuun 1. päivänä LNA ilmoitti, että se oli lähettänyt vahvistuksia Qatruniin ja Murzuqiin estämään terroristien tai rikollisten "soluttautumista" Libyaan. Lisääntynyt sotilaallinen läsnäolo alueella johti jännitteiden lisääntymiseen joidenkin tebujen kanssa. Jännitteiden purkamiseksi paikallisia tebu-heimojen aseellisia komponentteja sisällytettiin LNA:han ja niille osoitettiin rajavalvontavastuita.¹⁵⁰ Raportin mukaan LNA ilmoitti väitetyn ISIS-johtajan Abu Muaz al-Tashanin kiinniotosta Qatrunin kaupungin eteläpuolella 30.5.2022. Saman operation aikana määrittelemättömän määrän ISIS-taistelijoita raportoitiin saaneen surmansa.¹⁵¹

YK:n pääsihteerin 9.12.2022 päivätyn raportin mukaan Etelä-Libyan tilanne pysyi haasteellisena järjestäytyneen rikollisuuden sekä LNA:n ja rikollisryhmien välisten aseellisten yhteenottojen vuoksi. Tunnistamattomaksi jääneiden hyökkääjien raportoitiin iskeneen LNA:n tarkastuspisteelle Awbarissa 24.9.2022. Yksi hyökkääjistä sai surmansa.¹⁵²

Raportin mukaan lokakuun 2022 alussa tšadilaisen aseellisen ryhmän FACTin¹⁵³ mukaan useat tšadilaiset sotilaat olivat loikanneet Tšadista Libyaan. Medialähteiden mukaan FACTin johtaja selvisi salamurhayrityksestä 13.10.2022 Umm al-Aranibissa, Murzuqissa. FACT syytti yrityksestä LNA:ta. Samana päivänä LNA pidätti kahdeksan tšadilaista Umm al-Aranibissa.¹⁵⁴

¹⁴⁷ UNSC 17.1.2022, par 40.

¹⁴⁸ UNSC 20.5.2022, par 47–49.

¹⁴⁹ UNSC 20.5.2022, par 46.

¹⁵⁰ UNSC 19.8.2022, par 33.

¹⁵¹ UNSC 19.8.2022, par 34.

¹⁵² UNSC 9.12.2022, par 32.

¹⁵³ FACT (Front pour l'alternance et la concorde au Tchad) on tšadilainen aseellinen ryhmä, joka on pyrkinyt Libyasta käsin syrjäyttämään Tšadin hallituksen. Ryhmää syytetään Tšadin presidentin Idriss Débyn surmasta huhtikuussa 2021. Ks. esim. Africanews 13.2.2023.

¹⁵⁴ UNSC 9.12.2022, par 34.

LNA raportoi, että ISISin Libyan haaran johtaja Mahdi Dango oli saanut surmansa LNA:n operaation aikana Qatrunissa, Murzuqin piirikunnassa. Dangan lisäksi kaksi muuta hänen kannattajaansa olisi kuollut ja yksi loukkaantunut.¹⁵⁵

4 Turvallisuusvälikohtaukset

ACLED tilastoi Libyassa vuonna 2020 yhteensä 1159 turvallisuusvälikohtausta¹⁵⁶, joista 340 määritellään taisteluiksi, 760 räjähdde- ja ilmaiskuiksi ja 59 siviileihin kohdistuvaksi väkivallaksi.¹⁵⁷ Turvallisuusvälikohtauksista 1111 tilastoitiin Länsi-Libyassa¹⁵⁸, 23 Itä-Libyassa¹⁵⁹ ja 25 Etelä-Libyassa¹⁶⁰.

ACLED tilastoi Libyassa vuonna 2021 yhteensä 105 turvallisuusvälikohtausta, joista 42 määritellään taisteluiksi, 28 räjähdde- ja ilmaiskuiksi ja 35 siviileihin kohdistuvaksi väkivallaksi.¹⁶¹ Turvallisuusvälikohtauksista 68 tilastoitiin Länsi-Libyassa¹⁶², 17 Itä-Libyassa¹⁶³ ja 20 Etelä-Libyassa¹⁶⁴.

ACLED tilastoi Libyassa vuonna 2022 yhteensä 112 turvallisuusvälikohtausta, joista 49 määritellään taisteluiksi, 20 räjähdde- ja ilmaiskuiksi ja 43 siviileihin kohdistuvaksi väkivallaksi.¹⁶⁵ Turvallisuusvälikohtauksista 70 tilastoitiin Länsi-Libyassa¹⁶⁶, 23 Itä-Libyassa¹⁶⁷ ja 19 Etelä-Libyassa¹⁶⁸.

¹⁵⁵ UNSC 9.12.2022, par 35.

¹⁵⁶ Tässä tilannekatsauksessa ACLEDin tilastoimista turvallisuusvälikohtauksien kategorioista käsitellään "taistelut" (*battles*), "räjähdde- ja ilmaiskut" (*explosions/remote violence*) sekä "siviileihin kohdistuva väkivalta" (*violence against civilians*). Sen sijaan kategoriat "mellakat" (*riots*), "mielenosoitukset" (*protests*) ja "strategiset kehityskulut" (*strategic developments*) on jätetty pois, koska niiden ei voida katsoa liittyvän suoraan Libyan aseelliseen konfliktiin.

¹⁵⁷ ACLED 16.1.2023 [Year: "2020"; Event type: "Battles", "Explosions/remote violence", "Violence against civilians"].

¹⁵⁸ Länsi-Libyan osalta turvallisuusvälikohtauksia tilastoitiin seuraavista piirikunnista: al-Jabal al-Gharbi, al-Jifara, al-Marqub, al-Nuqat al-Khams, Azzawiya, Misrata, Nalut, Sirte ja Tripoli.

¹⁵⁹ Itä-Libyan osalta turvallisuusvälikohtauksia tilastoitiin seuraavista piirikunnista: Bengasi, al-Butnan, Derna, al-Marj ja al-Wahat.

¹⁶⁰ Etelä-Libyan osalta turvallisuusvälikohtauksia tilastoitiin seuraavista piirikunnista: al-Jufra, Wadi al-Hayat, Sebha, Murzuq ja Wadi al-Shati.

¹⁶¹ ACLED 16.1.2023 [Year: "2021"; Event type: "Battles", "Explosions/remote violence", "Violence against civilians"].

¹⁶² Länsi-Libyan osalta turvallisuusvälikohtauksia tilastoitiin seuraavista piirikunnista: al-Jabal al-Gharbi, al-Jifara, al-Nuqat al-Khams, Azzawiya, Misrata, Sirte ja Tripoli.

¹⁶³ Itä-Libyan osalta turvallisuusvälikohtauksia tilastoitiin seuraavista piirikunnista: Bengasi, al-Marj, Derna ja al-Wahat.

¹⁶⁴ Etelä-Libyan osalta turvallisuusvälikohtauksia tilastoitiin seuraavista piirikunnista: al-Jufra, Sebha, Murzuq ja Wadi al-Hayat.

¹⁶⁵ ACLED 16.1.2023 [Year: "2022"; Event type: "Battles", "Explosions/remote violence", "Violence against civilians"].

¹⁶⁶ Länsi-Libyan osalta turvallisuusvälikohtauksia tilastoitiin seuraavista piirikunnista al-Jabal al-Gharbi, al-Jifara, al-Marqub, al-Nuqat al-Khams, Azzawiya, Misrata, Sirte ja Tripoli.

¹⁶⁷ Itä-Libyan osalta turvallisuusvälikohtauksia tilastoitiin seuraavista piirikunnista: Bengasi, al-Butnan, al-Jabal al-Akhdar, al-Kufra ja al-Wahat.

¹⁶⁸ Etelä-Libyan osalta turvallisuusvälikohtauksia tilastoitiin seuraavissa piirikunnissa: al-Jufra, Murzuq ja Sebha.

4.1 Turvallisuusvälikohtaukset Tripolin piirikunnassa

Vuosi 2020

ACLED tilastoi vuonna 2020 Tripolin piirikunnassa yhteensä 598 turvallisuusvälikohtausta, joista 166 määritellään taisteluiksi, 418 räjähdde- ja ilmaiskuksi ja 14 siviileihin kohdistuvaksi väkivallaksi.¹⁶⁹

Vuosi 2021

ACLED tilastoi vuonna 2021 Tripolin piirikunnassa yhteensä 32 turvallisuusvälikohtausta, joista kahdeksan (8) määritellään taisteluiksi, seitsemän (7) räjähdde- ja ilmaiskuksi ja 17 siviileihin kohdistuvaksi väkivallaksi.¹⁷⁰

Vuosi 2022

ACLED tilastoi vuonna 2020 Tripolin piirikunnassa yhteensä 36 turvallisuusvälikohtausta, joista 22 määritellään taisteluiksi, neljä (4) räjähdde- ja ilmaiskuksi ja 10 siviileihin kohdistuvaksi väkivallaksi.¹⁷¹

4.2 Turvallisuusvälikohtaukset Misratan piirikunnassa

Vuosi 2020

ACLED tilastoi vuonna 2020 Misratan piirikunnassa yhteensä 90 turvallisuusvälikohtausta, joista 19 määritellään taisteluiksi, 69 räjähdde- ja ilmaiskuksi ja kaksi (2) siviileihin kohdistuvaksi väkivallaksi.¹⁷²

Vuosi 2021

ACLED tilastoi vuonna 2021 Misratan piirikunnassa yhteensä neljä (4) turvallisuusvälikohtausta, joista kaksi (2) määritellään taisteluiksi, yksi (1) räjähdde- tai ilmaiskuksi ja yksi (1) siviileihin kohdistuvaksi väkivallaksi.¹⁷³

Vuosi 2022

ACLED tilastoi vuonna 2022 Misratan piirikunnassa yhteensä neljä (4) turvallisuusvälikohtausta, joista yksi (1) määritellään taisteluksi, kaksi (2) siviileihin kohdistuvaksi väkivallaksi ja yksi (1) räjähdde- tai ilmaiskuksi.¹⁷⁴

5 Libyan konfliktin siviiliuhrit

UNSMILin raportoimat siviiliuhrit koko Libyassa 1.1.2020–31.12.2022

¹⁶⁹ ACLED 16.1.2023 [Year: "2020"; Event type: "Battles", "Explosions/remote violence", "Violence against civilians"; Admin2: "Tripoli"].

¹⁷⁰ ACLED 16.1.2023 [Year: "2021"; Event type: "Battles", "Explosions/remote violence", "Violence against civilians"; Admin2: "Tripoli"].

¹⁷¹ ACLED 16.1.2023 [Year: "2022"; Event type: "Battles", "Explosions/remote violence", "Violence against civilians"; Admin2: "Tripoli"].

¹⁷² ACLED 16.1.2023 [Year: "2020"; Event type: "Battles", "Explosions/remote violence", "Violence against civilians"; Admin2: "Misrata"].

¹⁷³ ACLED 16.1.2023 [Year: "2021"; Event type: "Battles", "Explosions/remote violence", "Violence against civilians"; Admin2: "Misrata"].

¹⁷⁴ ACLED 16.1.2023 [Year: "2020"; Event type: "Battles", "Explosions/remote violence", "Violence against civilians"; Admin2: "Misrata"].

Vuosi 2020¹⁷⁵

UNSMIL dokumentoi ajalla 1.1.2020–25.3.2020 ainakin 131 siviiliuhria, joista 64 oli kuollutta ja 67 haavoittunutta.¹⁷⁶

UNSMIL dokumentoi ajalla 1.4.2020–30.6.2020 ainakin 358 siviiliuhria, joista 106 oli kuollutta ja 252 haavoittunutta.¹⁷⁷

UNSMIL dokumentoi ajalla 26.8.2020–3.12.2020 ainakin 18 siviiliuhria, joista 9 oli kuollutta ja 9 haavoittunutta.¹⁷⁸

Vuosi 2021

YK:n turvallisuusneuvostolle 11.5.2021 luovutetussa raportissa esitetään, että UNSMIL oli dokumentoinut ainakin 31 siviiliuhria, joiden joukossa oli 3 kuollutta ja 28 haavoittunutta.¹⁷⁹ Raportissa ei kerrota, millä ajanjaksolla uhrin on dokumentoitu, mutta raportissa tarkastellaan tapahtumia edellisen raportin luovuttamisesta 19.1.2021 alkaen¹⁸⁰ – todennäköisesti toukokuun 2021 alkuun.

UNSMILin seuraavassa 25.8.2021 julkaistussa raportissa, jossa käsitellään tapahtumia edellisen raportin luovuttamisesta 11.5.2021 alkaen,¹⁸¹ ei mainita erikseen siviiliuhrien määriä. Raportin mukaan siitä huolimatta, että tulitauko oli vähentänyt dramaattisesti siviiliuhreja, ihmisoikeusloukkaukset olivat jatkuneet.¹⁸² Niin ikään seuraavissa UNSMILin raporteissa ei enää mainita erikseen siviiliuhrien määriä.¹⁸³

5.1 Siviiliuhrit Tripolin piirikunnassa

Maahanmuuttoviraston 20.9.2021 julkaistussa tilannekatsauksessa on käsitelty Tripolin piirikunnan siviiliuhreja ajanjaksolla 1.1.2020–31.8.2021. Tässä tilannekatsauksessa käsitellään ACLEDin tilastoimia siviiliuhreja Tripolin piirikunnassa ajanjaksolla 1.9.2021–31.12.2022.

Kuolonuhrit¹⁸⁴

1.9.2021–31.12.2021

ACLED tilastoi ajanjaksolla 1.9.2021–31.12.2021 Tripolin piirikunnassa siviileihin kohdistuvan väkivallan kategorian alla yhteensä seitsemän (7) siviilikuolonuhria:

¹⁷⁵ Ks. myös Maahanmuuttovirasto/maatietopalvelu 20.9.2021, 24–25.

¹⁷⁶ UNSC 5.5.2020, par 69.

¹⁷⁷ UNSC 25.8.2020, par 51.

¹⁷⁸ UNSC 19.1.2021, par 51.

¹⁷⁹ UNSC 11.5.2021, par 47.

¹⁸⁰ UNSC 11.5.2021, par 1.

¹⁸¹ UNSC 25.8.2021, par 1.

¹⁸² UNSC 25.8.2021, par 45.

¹⁸³ Ks. UNSC 17.1.2022; UNSC 19.8.2022, UNSC 9.12.2022.

¹⁸⁴ ACLED ei erottele kuolonuhrien määrissä siviileitä taistelijoista. Kuolleiden siviilien määrä on laskettu manuaalisesti sellaisista tapahtumakuvauksista, joissa kuolleista on annettu numeeriset määrät ja mainittu erikseen, että he ovat olleet siviilejä tai toisaalta esimerkiksi "naisia" tai "lapsia" tai "siirtolaisia". On huomattava, että mukaan ei ole laskettu esimerkiksi "tuntematon määrä surmansa saaneita siviilejä" -tyyppisiä tapauksia. Näistä on kuitenkin maininta erikseen. Dataan liittyvien rajoitteiden perusteella esitetyt lukumäärät ovat ainoastaan suuntaa antavia.

- Lokakuun 1. päivän tienoilla libyalaiset sotilaat hyökkäsivät siviilien kimppuun tehdessään ratsioita laittomien siirtolaisten taloihin Tripolin kaupungin Gergarishin kaupunginosassa. Kohteena oli pääosin siirtolaiset Saharan eteläpuolisesta Afrikasta. Yksi siirtolainen sai surmansa ja 15 muuta haavoittui.¹⁸⁵
- 8.10.2021 libyalaiset vanginvartijat ampuivat al-Mabanin pidätyskeskuksessa vangittuina olleita siirtolaisia päin Tripolin kaupungissa. Kohteena oli pääosin siirtolaisia Saharan eteläpuolisesta Afrikasta. Kuusi siirtolaista sai surmansa ja tuntematon määrä haavoittui. Niin ikään tuntematon määrä siirtolaisia pakeni pidätyskeskuksesta.¹⁸⁶

ACLED tilastoi ajanjaksolla 1.9.2021–31.12.2021 räjähdde- ja ilmaiskujen kategoriassa yhteensä kolme (3) siviilikuolonuhria:

- 12.9.2021 kaksi (2) Libyan asevoimien insinööriä kuoli maamiinaan kesken miinanraivausoperaation Ayn Zarassa Tripolissa.¹⁸⁷
- 1.12.2021 tuntemattoman aseellisen ryhmän asettama maamiina räjähti Tripolin Ayn Zarassa surmaten yhden (1) siviilin ja haavoittaen neljää (4) muuta. Siviilien raportoituihin olevan siirtotyöläisiä.¹⁸⁸

ACLED ei tilastoinut siviilikuolonuhreja taistelujen kategoriassa ajalla 1.9.2021–31.12.2021.

Vuosi 2022

ACLED tilastoi vuonna 2022 Tripolin piirikunnassa siviileihin kohdistuvan väkivallan kategorian alla yhteensä neljä (4) siviilikuolonuhria:¹⁸⁹

- Tammikuun 2022 alkupuolella vanginvartijat kiduttivat ja surmasivat marokkolaisen siirtolaisen pidätyskeskuksessa Tripolissa.¹⁹⁰
- 16.2.2022 paikkeilla tunnistamattomaksi jäänyt aseellinen ryhmä surmasi Tripoli Revolutionaries Brigaden entisen johtajan sekä hänen vaimonsa ja poikansa heidän talossaan Tripolin kaupungin al-Dahrassa.¹⁹¹

ACLED tilastoi vuonna 2022 Tripolin piirikunnassa taistelut-kategorian alla ainakin 7 surmansa saanutta siviiliä.¹⁹²

- Yksi (1) siviili sai surmansa Special Deterrence Forcen ja Stability Support Apparatusin välisissä taisteluissa 22.6.2022.¹⁹³
- Kuusi (6) siviiliä kuoli 21.7.2022–22.7.2022 Special Deterrence Forcen (RADA) ja Tripoli Revolutionaries Brigaden välisissä taisteluissa.¹⁹⁴

¹⁸⁵ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10622].

¹⁸⁶ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10629].

¹⁸⁷ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10602].

¹⁸⁸ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10906].

¹⁸⁹ ACLED 16.1.2023 [Year: "2022"; Event type: "Violence against civilians"; Admin2: "Tripoli"].

¹⁹⁰ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10958].

¹⁹¹ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10994].

¹⁹² ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11092]; [Event-ID: LBY11130]; [Event-ID: LBY11129] & [Event-ID: LBY11131].

¹⁹³ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11092].

¹⁹⁴ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11131]; [Event-ID: LBY11130] & [Event-ID: LBY11129].

Lisäksi 27.8.2022 raportoitiin, että Bashaghan tukemien aseellisten ryhmien ja GNU:ta ja Dabaibaa tukevien joukkojen yhteenotoissa Tripolissa kuoli 32 henkeä, joiden mukana siviileitä, ja ainakin 159 henkilöä haavoittui (ks. myös kohta 3.1).¹⁹⁵

ACLED tilastoi vuonna 2022 Tripolin piirikunnassa räjähdde- tai ilmaiskut -kategorian alla ainakin 3 surmansa saanutta siviiliä.¹⁹⁶

- 22.2.2022 kaksi (2) lasta kuoli maamiinan räjähtäessä Ayn Zaran alueella Tripolissa.¹⁹⁷
- 8.11.2022 tunnistamattomaksi jääneen aseellisen ryhmän ampuma kranaatti (*shell*) tappoi yhden (1) siviilin, kun kranaatti osui siviilin autoon hänen ollessa auton sisällä.¹⁹⁸

Lisäksi raportoitiin, että 22.7.2022 tunnistamattomaksi jäänyt aseellinen ryhmän ampuma kranaatti osui radiorakennukseen Tripolissa surmaten tuntemattoman määrän siviilejä ja haavoittaen kahta muuta henkilöä.¹⁹⁹

Haavoittuneet²⁰⁰

1.9.2021–31.12.2021

ACLED tilastoi ajanjaksolla 1.9.2021–31.12.2021 Tripolin piirikunnassa siviileihin kohdistuvan väkivallan kategorian alla ainakin 15 haavoittunutta siviiliuhria, koskien yllä mainittua tapausta, jossa 15 siirtolaista haavoittui ja yksi kuoli lokakuun 1. päivän tienoilla (ks. yllä). Tämän lisäksi haavoittuneita mainitaan epäselvä tai tuntematon lukumäärä yllä käsitellyssä 8.10.2021 al-Mabanin pidätyskeskuksessa tapahtuneessa välikohtauksessa, jossa vanginvartijat ampuivat vangittuina olleita siirtolaisia päin.

ACLED tilastoi ajanjaksolla 1.9.2021–31.12.2021 räjähdde- ja ilmaiskujen kategoriassa yhteensä 13 haavoittunutta siviiliä:

- 13.9.2021 tuntemattoman aseellisen ryhmän asettama maamiina räjähti Tripolin kaupungissa haavoittaen saman perheen kahdeksaa (8) jäsentä.²⁰¹
- 1.12.2021 tuntemattoman aseellisen ryhmän asettama maamiina räjähti Tripolin Ayn Zarassa surmaten yhden (1) siviilin ja haavoittaen neljää (4) muuta. Siviilien raportoitiin olevan siirtotyöläisiä.²⁰²
- Joulukuun 24. päivän tienoilla maamiina räjähti Tripolin Ayn Zarassa haavoittaen yhtä (1) siviiliä. Siviilin raportoitiin olevan siirtotyöläinen jostakin Afrikan maasta.²⁰³

¹⁹⁵ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11152].

¹⁹⁶ ACLED 16.1.2023 [Year: "2022"; Event type: "Explosions/remote violence"; Admin2: "Tripoli"].

¹⁹⁷ ACLED 16.2.2023 [Event-ID: LBY10999].

¹⁹⁸ ACLED 16.2.2023 [Event-ID: LBY11184].

¹⁹⁹ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11141].

²⁰⁰ ACLED ei tilastoi erikseen haavoittuneita. Haavoittuneet siviilit on laskettu manuaalisesti sellaisista tapahtumakuvauksista, joissa haavoittuneista on annettu tarkat numeeriset määrät ja mainittu erikseen, että he ovat olleet siviilejä tai toisaalta esimerkiksi "naisia" tai "lapsia", "työntekijöitä" tai "siirtolaisia". On huomattava, että mukaan ei ole laskettu esimerkiksi "useita haavoittuneita siviilejä" -tyyppisiä tapauksia. Näistä on kuitenkin mainittu erikseen. Dataan liittyvien rajoitteiden perusteella esitetyt lukumäärät ovat ainoastaan suuntaa antavia.

²⁰¹ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10603].

²⁰² ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10906].

²⁰³ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10941].

ACLED ei tilastoinut haavoittuneita siviiliuhreja taistelujen kategoriassa ajalla 1.9.2021–31.12.2021.

Edellä listattujen siviilien haavoittamisten lisäksi ACLEDin listaamien turvallisuusvälikohtausten yhteydessä siviileihin on voitu kohdistaa muuta väkivaltaa, kuten sieppauksia. Alla on listattu sellaiset siviileihin kohdistetuksi väkivallaksi luokitellut tapaukset, joita ei ole käsitelty yllä:

- 3.9.2021 Stability Support Apparatus kidnappasi 444. prikaatin sotilaita sekä tuntemattoman määrän kyseisen prikaatin jäsenten sukulaisia Tripolin Salah Aldeenissa.²⁰⁴
- 26.9.2021 tunnistamaton aseellinen ryhmä kidnappasi nuorisjärjestön (National Youth League) johtajan Tripolissa sen jälkeen, kun tämä oli peräänkuuluttanut mielenosoituksia vaalien tukemiseksi.²⁰⁵
- Lokakuun 2021 puolen välin tienoilla 17 egyptiläisen koptikristityn raportoitiin kadonneen erillisissä tapauksissa Gergarishin kaupunginosassa Tripolissa. Joidenkin mukaan tahdonvastaisten katoamisten takana olivat turvallisuusjoukot ja toisten mukaan tunnistamaton aseellinen ryhmä.²⁰⁶
- 17.10.2021 tunnistamaton aseellisen ryhmä kidnappasi kaksi kansallisen öljy-yhtiön NOC:n työntekijää Tripolin kaupungissa.²⁰⁷
- 27.10.2021 444. prikaatin jäsenet tekivät iskun korkea-arvoisen upseerin kotiin Tripolissa tarkoituksena pidättää upseeri. Tilanteen todetaan aiheuttaneen paniikkia upseerin perheenjäsenissä.²⁰⁸
- 27.10.2021 tunnistamaton aseellinen ryhmä hyökkäsi urheiluministeriön tiloihin Tripolissa häiriten ministeriön työntekijöitä.²⁰⁹
- 1.12.2021 tunnistamattoman aseellisen ryhmän jäsenet hyökkäsivät vaalikeskukseen Tripolissa ja kidnappasivat vaalityöntekijän.²¹⁰

Vuosi 2022

Vuonna 2022 siviileihin kohdistuvan väkivallan kategorian alla haavoittui ainakin yksi (1) siviili. Tapauksessa libyalaiset sotilaat hyökkäsivät ja haavoittivat asianajajaa oikeustalon edessä Tripolin Bab Bin Ghashrin alueella.²¹¹

Vuonna 2022 taisteluiksi määritellyissä turvallisuusvälikohtauksissa haavoittui ainakin 5 siviiliä.²¹² Tapauksessa 14.5.2022 Nawasi-joukot ja niitä tukevat militiat ottivat yhteen GNU:ta tukevien joukkojen kanssa Tripolissa, kun GNS:n pääministeri Fathi Bashagha yritti edetä Tripoliin. Yhteenotoissa haavoittui viisi (5) siviiliä.²¹³

²⁰⁴ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10597].

²⁰⁵ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10618].

²⁰⁶ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10636].

²⁰⁷ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10639].

²⁰⁸ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10647].

²⁰⁹ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10646].

²¹⁰ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10907].

²¹¹ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11128].

²¹² ACLED 16.1.2023 [Year: "2022"; Event type: "Battles"; Admin2: "Tripoli"].

²¹³ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11053].

ACLED tilastoi vuonna 2022 Tripolin piirikunnassa räjähdde- tai ilmaiskut -kategorian alla ainakin neljä (4) haavoittunutta siviiliä.²¹⁴

- Kuten kuolonuhrien kohdalla ylhäällä on esitetty, ACLED tilastoi, että 22.7.2022 tunnistamattomaksi jäänyt aseellinen ryhmän ampuma kranaatti osui radorakennukseen Tripolissa surmaten tuntemattoman määrän siviilejä ja haavoittaen kahta (2) muuta henkilöä.²¹⁵
- 25.5.2022 tunnistamattomaksi jääneen aseellisen ryhmän ampuma kranaatti haavoitti kahta (2) siviiliä Tripolin Abu Salimissa.²¹⁶

Lisäksi ACLED raportoi, että 14.7.2022 Misrata Joint Security Room sekä tunnistamattomaksi jäänyt aseellinen ryhmä hyökkäsivät kansallisen öljy-yhtiön tiloihin Tripolissa syrjäyttääkseen virkaa tekevän öljyministerin. Määrittelemätön määrä NOCin työntekijöitä haavoittui iskussa.²¹⁷

Edellä listattujen siviilien haavoittamisten lisäksi ACLEDin listaamien turvallisuusvälikohtausten yhteydessä siviileihin on voitu kohdistaa muuta väkivaltaa, kuten sieppauksia. Alla on listattu sellaiset siviileihin kohdistetuksi väkivallaksi luokitellut tapaukset, joita ei ole käsitelty yllä:

- 24.6.2022 tienoilla poliisin Stability Support Apparatus -joukot murtautuivat taloon Tripolin al-Seyaheyyassa ja kidnappasivat miehen, koska hänen epäiltiin olevan kytköksissä sotilasjohtaja Osama al-Juwalliin.²¹⁸
- 24.3.2022 tunnistamattoman aseellisen ryhmän jäsenet kidnappasivat Libyan taekwondo-järjestön johtajan hänen asuinalueeltaan Tripolin Abu Nawasissa. Hänet päästettiin vapaaksi kaksi päivää myöhemmin. Kidnappauksen motiiviksi oli epäilty kidnapatun ehdokkuutta Libyan olympiakomitean presidentiksi.²¹⁹
- 3.3.2022 tunnistamaton aseellinen ryhmä kidnappasi kaksi Tobrukin uuteen hallitukseen nimettyä ministeriä, joiden oli määrä vanna virkavalansa samana päivänä. Ministerit vapautettiin seuraavana päivänä.²²⁰
- 10.2.2022 tunnistamattoman aseellisen ryhmän jäsen yritti salamurhata Libyan väliaikaishallituksen pääministerin (Dabaiban) Tripolissa ampumalla tämän panssaroitua ajoneuvoa kohti. Pääministeri ei haavoittunut yrityksessä.²²¹

5.2 Siviiliuhrit Misratan piirikunnassa

Tässä tilannekatsauksessa käsitellään Misratan piirikunnan siviiliuhreja ajanjaksolla 1.1.2021–31.12.2022.

Vuosi 2021

²¹⁴ ACLED 16.1.2023 [Year: "2022"; Event type: "Explosions/remote violence"; Admin2: "Tripoli"].

²¹⁵ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11141].

²¹⁶ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11085].

²¹⁷ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11126].

²¹⁸ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11090].

²¹⁹ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11023].

²²⁰ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11000].

²²¹ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10990].

ACLED tilastoi vuonna 2021 Misratan piirikunnassa siviileihin kohdistuvan väkivallan kategorian alla yhteensä yhden (1) siviilikuolonuhrin:²²²

- 2.8.2021 tunnistamattoman aseellisen ryhmän jäsenet ampuivat sudanilaisen henkilön, joka oli kuljettamassa säiliöautoa Bani Walidissa.²²³

ACLED tilastoi vuonna 2021 Misratan piirikunnassa räjähdde- ja ilmaiskujen kategorian alla kaksi (2) siviilikuolonuhria ja kaksi (2) haavoittunutta:

- 17.12.2021 maamiina räjähti Bani Walidissa surmaten kaksi siviiliä ja haavoittaen kahta muuta.²²⁴

ACLEDin tilastoinnissa vuodelta 2021 ei mainita taisteluihin liittyvistä siviiliuhreista Misratan piirikunnassa.

ACLEDin tilastoinnissa vuodelta 2021 ei mainita muita haavoittuneita siviileitä, kuin yllä mainittu maamiinan räjähtäminen Bani Walidissa.

Vuosi 2022

ACLED tilastoi vuonna 2022 Misratan piirikunnassa siviileihin kohdistuvan väkivallan kategorian alla yhteensä yhden (1) siviilin surman:²²⁵

- 6.3.2022 Joint Operations Forcen raportoitiin ampuneen siviilin kuoliaksi ja kuljettaneen hänen ruumiinsa pois.²²⁶

ACLEDin tilastoinnissa vuodelta 2022 ei mainita taisteluihin tai räjähdde- ja ilmaiskuihin liittyvistä siviilikuolonuhreista Misratan piirikunnassa.

ACLEDin tilastoinnissa ei mainita haavoittuneita siviilejä vuonna 2022 Misratan piirikunnassa.

6 Räjähdesaasteet

OCHAN joulukuussa 2022 julkaistussa raportissa kuvataan, kuinka laaja-alaisten aseellisten yhteenottojen vähenemisen myötä myös räjähteiden käyttö oli vähentynyt. Kuitenkin siitä huolimatta, että maa-alueita ei ole saastutettu lisää räjähteillä, Tripolin piirityksen ja aiempien konfliktien aikana Tripolissa ja Libyan muissa osissa kasautuneet sodan räjähtämättömät jäänteet, maamiinat ja räjähddeansat muodostivat yhä uhan siviileille. Vuonna 2022 humanitaariset toimijat, jotka olivat osallisia Global Protection Clusterin Mine Action -toiminnassa, tunnistivat yli 1,5 neliökilometriä vaarallista aluetta ja hävittivät yli 27 000 räjähtämätöntä jäännettä.²²⁷

Human Rights Watchin 27.4.2022 julkaistun artikkelin mukaan ainakin 130 henkilöä, pääosin siviileitä, oli saanut surmansa maamiinojen tai sodan räjähtämättömien jäänteiden takia Libyassa sen jälkeen, kun LNA oli vetäytynyt Tripolin eteläisiltä esikaupunkialueilta kesäkuussa 2021. Artikkelin mukaan LNA:han yhdistetyt taistelijat sekä ulkomaiset taistelijat Venäjältä

²²² ACLED 16.1.2023 [Year: "2021"; Event type: "Violence against civilians"; Admin2: "Misrata"].

²²³ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10564].

²²⁴ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10923].

²²⁵ ACLED 16.1.2023 [Year: "2022"; Event type: "Violence against civilians"; Admin2: "Misrata"].

²²⁶ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11029].

²²⁷ OCHA 12/2022, 10.

asettivat henkilömiinoja, mukaan lukien uhrin kosketuksesta räjähtäviä ansoja ja improvisoituja räjähteitä Tripolin eteläosien esikaupunkialueille vetäytyessään.²²⁸

Mine Action Review -projekti monitoroi miinojen ja rypälepommien jäänteiden (*cluster munition remnants*) aiheuttamaa saastuttamista ja räjähdesaasteiden raivausta maailmanlaajuisesti. Mine Action Reviewn vuoden 2022 miinanraivausraportin mukaan lokakuun 2020 tulitauon jälkeen ei ollut tullut tietoon uusia tapauksia, joissa käytettiin jalkaväkimiiinoja (*anti-personnel mines*). Raportin mukaan huhtikuun 2021 arvion mukaan maamiinojen saastuttama pinta-ala Libyassa olisi noin 287 neliökilometriä, josta 61 neliökilometriä oli vahvistettuja vaarallisia alueita (*confirmed hazardous areas*) ja 226 neliökilometriä oli epäiltyjä vaarallisia alueita (*suspected hazardous areas*). Raportin mukaan monia epäiltyjä vaarallisia alueita ei ollut kartoitettu (*surveyed*), ja oli todennäköistä, että vaarallisten alueiden pinta-ala vähenisi huomattavasti kartoittamalla.²²⁹

HRW:n 27.4.2022 artikkelin tietojen mukaan vuoden 2019 jälkeen maamiinat ja muut räjähteet olisivat saastuttaneet 720 neliökilometriä Tripolin eteläisissä kaupunginosissa.²³⁰ Mine Action Review esittää, että tämän arvion katsotaan olevan ylimitoitettu, koska alueella ei ollut tehty systemaattista (räjähdesaasteiden) kartoitusta.²³¹

Tripolin piirikunnassa

ACLED tilastoi vuonna 2021 Tripolin piirikunnassa seitsemän (7) sodan räjähtämättömiin jäänteisiin, räjähdeansoihin tai maamiinoiniin liittyvää turvallisuusvälikohtausta. Näistä koitui ainakin neljä (4) siviilikuolonuhria ja 15 haavoittunutta siviiliä.²³²

ACLED tilastoi vuonna 2022 Tripolin piirikunnassa yhden (1) sodan räjähtämättömiin jäänteisiin, räjähdeansoihin tai maamiinoiniin liittyvän turvallisuusvälikohtauksen.²³³ Välikohtauksessa 22.2.2022 maamiina räjähti Tripolin Ayn Zarassa ja tappoi kaksi (2) lasta.²³⁴

Misratan piirikunnassa

ACLED tilastoi vuonna 2020 Misratan piirikunnassa yhden (1) sodan räjähtämättömiin jäänteisiin, räjähdeansoihin tai maamiinoiniin liittyvän turvallisuusvälikohtauksen.²³⁵ Välikohtauksessa 23.4.2020 LNA:n asettama improvisoitu räjähdde (IED) haavoitti kahta siviiliä al-Hishassa.²³⁶

ACLED tilastoi vuonna 2021 Misratan piirikunnassa yhden (1) sodan räjähtämättömiin jäänteisiin, räjähdeansoihin tai maamiinoiniin liittyvän turvallisuusvälikohtauksen.²³⁷

²²⁸ HRW 27.4.2022.

²²⁹ Mine Action Review 1.10.2022, 458–459.

²³⁰ HRW 27.4.2022.

²³¹ Mine Action Review 1.10.2022, 459.

²³² ACLED 16.1.2023 [Year: "2021"; Event type: "Explosions/remote violence"; Sub event type: Remote explosive/landmine/IED; Admin2: "Tripoli"].

²³³ ACLED 16.1.2023 [Year: "2022"; Event type: "Explosions/remote violence"; Sub event type: Remote explosive/landmine/IED; Admin2: "Tripoli"].

²³⁴ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10999].

²³⁵ ACLED 16.1.2023 [Year: "2020"; Event type: "Explosions/remote violence"; Sub event type: Remote explosive/landmine/IED; Admin2: "Misrata"].

²³⁶ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY9812].

²³⁷ ACLED 16.1.2023 [Year: "2021"; Event type: "Explosions/remote violence"; Sub event type: Remote explosive/landmine/IED; Admin2: "Misrata"].

Välikohtauksessa maamiina räjähti Bani Walidissa surmaten kaksi (2) ja haavoittaan kaksi (2) siviiliä.²³⁸

ACLED ei tilastoinut vuonna 2022 Misratan piirikunnassa ainuttakaan maamiinoinhin, räjähdeansoihin ja sodan räjähtämättömiin jääneisiin liittyvää turvallisuusvälikohtausta.

7 Liikkuminen

Yhdysvaltain ulkoministeriön vuotta 2021 käsittelevän Libyan ihmisoikeusraportin mukaan vuoden 2011 perustuslaillisessa julistuksessa tunnustetaan liikkumisenvapaus, johon kuuluu mm. matkustus maan ulkopuolelle, maastamuutto ja paluu maahan. Samalla laissa annetaan hallinnolle oikeus rajoittaa henkilön liikkumista, mikäli hänet nähdään "uhkana yleiselle turvallisuudelle" perustuen hänen "aiempiin tekoihinsa" tai siihen, että hänellä on kytköksiä "[Gaddafin] regiimin virallisiin tai epävirallisiin" toimintoihin tai rakenteisiin (*apparatus or tool of the former regime*).²³⁹

Freedom Housen (2022) mukaan siitä huolimatta, että vuoden 2011 perustuslaillinen julistus takaa liikkumisenvapauden, militioiden tarkastuspisteet rajoittavat liikkumista Libyan sisällä. Samalla taistelutilanteet ja heikko turvallisuustilanne yleisesti vaikuttaa liikkumiseen sekä myös kouluihin ja töihin pääsyyn.²⁴⁰

Yhdysvaltain ulkoministeriön Libyan ihmisoikeusraportin mukaan vuonna 2021 GNU ei ylläpitänyt kontrollia alueen sisäisestä liikkumista Länsi-Libyan alueella, mutta jotkut siihen kytköksissä olevat aseelliset ryhmät ylläpitivät joitakin tarkastuspisteitä. LNA:lla oli tarkastuspisteitä maan itä- ja eteläosissa. Lähteen mukaan ajanjaksolla raportointiin, että maan lentokenttiä hallitsevat aseelliset ryhmät tekivät sattumanvaraisia tarkastuksia sisäisten ja kansainvälisten lentojen matkustajille. Tähän kuului myös henkilökohtaisten elektronisten laitteiden tarkastuksia. Maassa ei ollut yhtenäistä tulli- ja maahanmuuttojärjestelmää.²⁴¹

Viranomaiset asettivat lännessä sekä idässä ulkonaliikkumiskieltoja sekä rajoituksia kaupunkien väliseen liikkumiseen nimellisesti estääkseen koronaviruksen leviämistä. Humanitaaristen järjestöjen mukaan rajoitukset vaikeuttivat humanitaarisen avun toimittamista yhteisöihin.²⁴²

HRW:n mukaan LNA rajoitti "turvallisuusoperaatioiden" takia väliaikaisesti siviilien liikkumista elokuussa 2022 Qasr Baouhadissa, 20 km Sirten eteläpuolella. Liikkumisrajoitukset vaikuttivat myös terveydenhuoltoon ja kouluun pääsemistä. LNA:han kytköksissä olevien aseellisten ryhmien oli raportoitu murtautuneen koteihin ja pidättäneen henkilöitä, minkä seurauksena YK oli vaatinut aseellisia ryhmiä vapauttamaan kaikki "mielivaltaisesti pidätetyt" henkilöt.²⁴³

Global Protection Clusterin huhtikuun 2022 raportin mukaan lokakuun 2020 tulitauon jälkeen aseelliseen konfliktiin liittyvät mielivaltaiset liikkumisrajoitukset olivat vähentyneet. Tästä huolimatta henkilöihin, joilla ei ole laillista asemaa Libyassa (*regularized legal status*) tai joilta puuttuu (vaadittavia) asiakirjoja, kohdistuu tarkastuspisteillä riski tulla kiinniotetuksi tai kirstetyksi. Tämä koskettaa erityisesti ei-arabiankielisiä ja/tai Saharan eteläpuolisesta Afrikasta kotoisin olevia henkilöitä. Vuonna 2021 kerätyn datan (*2021 Multi-Sector Needs Assessment data*) perusteella 72 % Itä-Afrikasta kotoisin olevista siirtolaisista, pakolaisista ja turvapaikanhakijoista olivat raportoineet, että asiakirjojen puute oli johtanut liikkumisen ja/tai matkustamisen rajoittamisiin. Tämän lisäksi sellaiset libyalaiset, joiden epäillä on olleen

²³⁸ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10923].

²³⁹ USDOS 12.4.2022.

²⁴⁰ Freedom House 2022.

²⁴¹ USDOS 12.4.2022.

²⁴² USDOS 12.4.2022.

²⁴³ HRW 12.1.2023.

kytköksissä tiettyihin ryhmiin/puolueisiin²⁴⁴ tai jotka sattuvat olemaan kotoisin tietyltä alueelta tai jotka ovat paenneet sisäisesti tietyille alueille, joissain tilanteissa kohtaavat vainon riskiä etenkin heidän matkustaessaan alueelta toiselle.²⁴⁵

Global Protection Clusterin raportin mukaan vuonna 2021 kerätyn datan perusteella Tarhounassa sisäisesti siirtymään joutuneiden palaajien raportoimat liikkumisrajoitteet liittyivät pääosin konfliktin aiheuttamaan turvattomuuteen, tarkastuspisteisiin ja vainon pelkoon. Murzuqiin palaavat henkilöt raportoivat vastaavista peloista. Raportin mukaan vuoden 2021 datan perusteella merkittävä osa Alkufran, Algatrounin, Sebha, Wadi Etban, Swanin, Armargebin, Sirten, Hai al-Andalusin, Tajouran ja Tripolin alueen haastatelluista ei raportoinut liikkumisrajoitusten muodostavan huolta, mutta yli 50 % liikkumisrajoituksista näillä alueilla raportoinneista liittyivät rajoitukset konfliktin aiheuttamaan turvattomuuteen. Raportin mukaan räjähdesaasteiden puhdistamisen seurauksena räjähdesaasteisiin liittyvät liikkumisrajoitteet olivat vähentyneet, mutta räjähdesaasteet muodostivat yhä uhan palaajille monilla alueilla, erityisesti Etelä-Tripolissa. Eniten räjähdesaasteisiin liittyviä liikkumisrajoitteita raportoitiin Abu Salimista, Tarhounasta ja Dernasta. Abu Salimissa yli 44 % haastatelluista sisäisesti siirtymään joutuneista sanoivat, että räjähteiden aiheuttamat vaarat estivät heitä palaamasta kotiin. Räjähdesaasteet heikentävät turvallisuutta ja alueille pääsyä useissa Libyan suurissa rannikkokaupungeissa kuten Tripolissa, Bengasissa, Misratassa ja Sirtessä.²⁴⁶

7.1 Kansainväliset lentokentät Tripolissa ja Misratassa

Viime aikaisen uutisoinnin perusteella Tripolin Mitigan kansainvälinen lentokenttä (MJI)²⁴⁷ ja Misratan kansainvälinen lentokenttä (MRA) ovat olleet toiminnassa²⁴⁸. Esimerkiksi Libya Herald uutisoi 28.1.2023, että Maltan Libyan suurlähettiläs oli vahvistanut libyalaisen, Maltalta toimivan MedSky-lentoyhtiön aloittavan lennot Mitigan lentokentän ja Maltan välillä kaksi kertaa viikossa helmikuussa 2023. Uutisen mukaan lentoyhtiö oli liikennöinyt Misratan ja Maltan välillä vuoden 2021 toukokuusta lähtien siitä huolimatta, että EU:lla oli voimassa oleva lentokielto libyalaisille lentoyhtiölle.²⁴⁹ Libya Herald uutisoi 23.5.2022, että lentoliikenne Misratan ja Tunisian Sfaxin välillä jatkuivat yli kahden vuoden tauon jälkeen Libyan Airlinesin viikoittaisilla lennoilla.²⁵⁰

Uutisoinnin perusteella Mitigan lentokentällä on ollut joitain keskeytyksiä lentoliikenteeseen viime vuoden aikana.²⁵¹ Libyalainen uutissivusto The Libya Update uutisoi 22.3.2022, että maan sisäiset lennot Tripolin ja maan itäosien kaupunkien välillä olivat käynnistymässä uudelleen kahden viikon keskeytyksen jälkeen. Mitigan lentokentän tiedotteessa oli sanottu, että molemminpuolisten lentojen oli määrä jatkaa 23.3.2022. Keskeytykset lentoliikenteeseen oli uutisen mukaan johtunut GNU:n pääministerin Dabaiban käskystä.²⁵² Verkkomedia Libya Alahrar uutisoi 28.8.2022, että Tripolin aseellisten yhteenottojen takia Libyan Wings -lentoyhtiö oli keskeyttänyt lentoliikenteensä Mitigan lentokentällä 24 tunniksi. Tunisian Airlines oli peruuttanut lentoja sunnuntaina 28.8.2022 Tripolin ja Tunisin Carthagen lentokentän välillä heikon turvallisuustilanteen takia. Afriqiyah Airline oli ilmoittanut, että heidän lentoliikenteensä

²⁴⁴ Lähteessä ei tarkenneta, mistä ryhmistä/puolueista puhutaan. "[A]re perceived to have been affiliated with certain parties [...]". Global Protection Cluster 4/2022.

²⁴⁵ Global Protection Cluster 4/2022.

²⁴⁶ Global Protection Cluster 4/2022.

²⁴⁷ Ks. Libya Herald/Zaptia 28.1.2023; Crisis 24 11.1.2023. Ks. myös Mitigan kansainvälisen lentokentän [sivut](#).

²⁴⁸ Ks. Libya Herald/Zaptia 23.5.2022; Libya Herald/Zaptia 28.1.2023. Ks. myös Misratan kansainvälisen lentokentän [sivut](#).

²⁴⁹ Libya Herald/Zaptia 28.1.2023.

²⁵⁰ Libya Herald/Zaptia 23.5.2022.

²⁵¹ The Libya Update 22.3.2022; Libya Alahrar 28.8.2022; Crisis 24 11.1.2023.

²⁵² The Libya Update 22.3.2022.

Mitigan lentokentällä toimi 28.8.2022 normaalisti.²⁵³ Yksityinen turvallisuuspalvelualan yritys Crisis 24 raportoi 11.1.2023, että lentoliikenne oli väliaikaisesti keskeytetty Mitigan kansainvälisellä lentokentällä maahantulosta vastaavan turvallisuushenkilöstön jätettyä tehtävänsä erimielisyyksien seurauksena. Matkustajia oli estetty pääsemästä lentokentälle, mikä oli johtanut ruuhkiin pääovilla. Palvelut olivat väliaikaisen keskeytyksen jälkeen jatkuneet.²⁵⁴

ACLEd raportoi, että 1.6.2022 Mitigan lentokentälle osui ammus, joka todennäköisesti liittyi kahden tunnistamattomaksi jääneen aseellisen ryhmän taisteluun al-Sabaan alueella Länsi-Tripolissa. Mahdollisista uhreista ei ollut tietoa.²⁵⁵

Misratan kansainväliseltä lentokentältä on raportoitu maahenkilökunnan lakoista²⁵⁶ ja protesteista²⁵⁷. ACLEd esimerkiksi raportoi, että 30.6.2022 maahenkilökunta järjesti istumalakon Misratan lentokentällä maksamattomien palkkojen takia.²⁵⁸

7.2 Liikkuminen Bani Walidiin

Bani Walid sijaitsee Misratan piirikunnassa,²⁵⁹ HRW:n vuoden 2012 artikkelin mukaan noin 170 kilometriä Tripolista kaakkoon.²⁶⁰ Yhdysvaltalaisen ajatushautomon Center for Strategic and International Studiesin (CSIS) artikkelissa Bani Walidin etäisyydeksi Tripolista annetaan 180 kilometriä, ja kaupunkia kuvataan keskeiseksi risteyskohdaksi (*key junction town*).²⁶¹ Julkisen karttapalvelun perusteella Bani Walid sijaitsee noin 190 kilometrin ajomatkan päässä Mitigan kansainväliseltä lentokentältä²⁶² ja 130 kilometrin ajomatkan päässä Misratan kansainväliseltä lentokentältä.²⁶³

Bani Walidin sanotaan myös olevan keskeinen solmukohta ihmissalakuljettajille.²⁶⁴ Bani Walid oli vuonna 2011 Libyan syrjäytetyn johtajan Muhammad Gaddafin tukialue.²⁶⁵ Reutersin artikkelissa toukokuulta 2021 esitetään, että vuosina 2011–2012 koetut sotilaalliset tappiot johtivat kaupungin vuosikymmenen kestäneeseen eristäytyneisyyteen. Artikkelin mukaan taistelujen jäljen näkyvät yhä kaupungin infrastruktuurissa.²⁶⁶

OCHAN Libyan hallinnollisen kartan (2015) perusteella Bani Walidista on tieyhteys Misrataan sekä Tripoliin,²⁶⁷ mutta teiden kunnosta tai esimerkiksi tarkastuspisteiden toiminnasta Tripoliin tai Misrataan vievien teiden varsilla ei ole tietoa. Kuitenkin esimerkiksi toukokuussa 2021 Reuters julkaisi uutisartikkelin pääministeri Dabaiban vierailusta Bani Walidissa. Artikkelin mukaan Dabaibaa saattanut 444. prikaati oli ottanut vierailun vuoksi hallintaansa jokaisen tarkastuspisteen Tripolin esikaupunkialueelta Bani Walidin laitamille asti.²⁶⁸

²⁵³ Libya Alahrar 28.8.2022.

²⁵⁴ Crisis 24 11.1.2023.

²⁵⁵ ACLEd 16.1.2023 [Event-ID: LBY11064].

²⁵⁶ Libyan Observer 7.2.2023;

²⁵⁷ ACLEd 16.1.2023 [Event-ID: LBY11102].

²⁵⁸ ACLEd 16.1.2023 [Event-ID: LBY11102].

²⁵⁹ OCHA 12.7.2015 [kartta].

²⁶⁰ Human Rights Watch 24.10.2012.

²⁶¹ CSIS/Bermudez & Katz 17.6.2020.

²⁶² [Google Maps](#) (käyty 20.2.2023).

²⁶³ [Google Maps](#) (käyty 20.2.2023).

²⁶⁴ Ks. esim. Lacher 2020, 177; Financial Times/Schipani & Kerr 13.1.2023.

²⁶⁵ Reuters/Elumami 28.5.2021; Lacher 2020, 89.

²⁶⁶ Reuters/Elumami 28.5.2021.

²⁶⁷ OCHA 12.7.2015 [kartta].

²⁶⁸ Reuters/Elumami 28.5.2021.

Bani Walidissa sijaitsee lentokenttä,²⁶⁹ mutta on epäselvää, onko se tällä hetkellä siviilikäytössä. Libya Herald uutisoi 17.10.2017, että Bani Walidin lentotukikohtaan oli suunnitteilla muutoksia, jotka tekisivät siitä myös siviilikäyttöön sopivan. Uutisartikkelin mukaan paikalliset pitivät matkustamista kaupungin historiallisen "kilpailevan" kaupungin Misratan kautta epämukavana, ja että Tripolin kautta matkustamisessa nähtiin myös omat vaaransa.²⁷⁰ Libyalainen verkkomedia 218 News uutisoi 10.7.2019, että Tripolissa toimiva hallitus oli päättänyt keskeyttää Bani Walidin lentotukikohdan lentoliikenteen. Siviilien tuli evakuoitua kentältä. Uutisessa esitetään, että lentotukikohta olisi muutettu siviilikäyttöön lokakuussa 2019^{271, 272} Al-Jazeera uutisoi 25.5.2020, että Haftarin joukkoja tukevat venäläiset taistelijat olivat vetäytyneet Länsi-Libyasta lentämällä Bani Walidin lentotukikohdasta Jufraan.²⁷³

ACLED on lisäksi raportoinut Bani Walidin lentokentästä, että 31.7.2021 lentokentän työntekijät järjestivät mielenosoituksen, jossa vaadittiin sisä- ja puolustusministeriöitä järjestämään lentokentän turvallisuus paremmin ja estämään ryöstelyn (*looting*) lentokentällä.²⁷⁴

Turvallisuusvälikohtaukset Bani Walidissa

ACLED tilastoi vuonna 2021 Bani Walidista kolme turvallisuusvälikohtausta, joissa oli yhteensä kolme siviilikuolonuhria ja kaksi haavoittunutta siviiliuhria.²⁷⁵ Välikohtausten lukumäärä ja uhriluvut on huomioitu edellä Misratan turvallisuustilannetta käsittelevässä luvussa. Näiden lisäksi ACLED tilastoi Bani Walidista vuodelta 2021 yhdeksän tapahtumaa, joista seitsemän oli mielenosoituksia ja kaksi omaisuuden tuhoamiseen liittyviä tapauksia. Tapauksissa ei ollut siviiliuhreja.²⁷⁶

ACLED ei tilastoitunut vuonna 2022 Bani Walidista taisteluita, räjähd- tai ilmaiskuja tai siviileihin kohdistuvia väkivaltatapauksia. ACLED tilastoi vuonna 2022 kuusi tapahtumaa Bani Walidista, joista viisi oli mielenosoituksia.²⁷⁷ Kuudes tapaus oli mellakka, jossa mielenosoittajat syyttivät kunnantalon tuleen 1.7.2022 vaatien vaalien järjestämistä ja poliittisten elinten hajottamista.²⁷⁸

Kuten edellä on mainittu, YK:n pääsihteerin raportissa YK:n turvallisuusneuvostolle ISISin uhasta heinäkuulta 2022 esitetään, että ISIS pyrkii uudelleenaktivoimaan sen logistisia keskuksia maan pohjoisosissa, erityisesti Bani Walidissa ja Tunisian rajan läheisyydessä Sabratassa. Järjestön tarkoituksena olisi paikata sen jäsenmäärää ulkomaisilla taistelijoilla. ISISin Libyan haaran sanotaan heikentyneen mm. armeijan tekemien iskujen takia Sabhassa ja Bani Walidissa.²⁷⁹

²⁶⁹ Libya Herald/Cousins 17.10.2017; ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10563].

²⁷⁰ Libya Herald/Cousins 17.10.2017.

²⁷¹ Huom. Uutisen päiväys on heinäkuulta 2019 eli ennen mainittua kentän käyttötarkoituksen muutosta, joten lähteen tarkkuudessa on ongelmia.

²⁷² 218 News 10.7.2019.

²⁷³ Al-Jazeera 25.5.2020.

²⁷⁴ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY10563].

²⁷⁵ ACLED 16.1.2023. Year: "2021"; Event type: "Battles", "Violence against civilians", "Explosions/Remote violence"; Location: "Bani Walid".

²⁷⁶ ACLED 16.1.2023. Year: "2021"; Event type: "Protests", "Strategic development"; Location: "Bani Walid".

²⁷⁷ ACLED 16.1.2023. Year: "2022"; location: "Bani Walid".

²⁷⁸ ACLED 16.1.2023 [Event-ID: LBY11114].

²⁷⁹ UNSC 26.7.2022, par 22.

8 Maan sisäisesti siirtymään joutuneet (IDP) ja palanneet

YK:n siirtolaisuusjärjestön IOM:n 11.1.2023 julkaisemassa raportissa käsitellään aikavälillä heinä-elokuu 2022 kerättyä dataa sisäisesti siirtymään joutuneista henkilöistä ja palaajista Libyassa. Raportin mukaan sisäisesti siirtymään joutuneiden lisääntyneet paluut kotialueilleen lokakuun 2020 tulitauon jälkeen olivat jatkuneet. Raportissa esitetään, että tulitauon jälkeen ei ollut tapahtunut uusia sisäisiä joukkopakoja (*mass internal displacements*) ja palaamiset olivat jatkuneet, minkä seurauksena sisäisesti siirtymään joutuneiden alueellisen jakautumisen dynamiikassa ei ollut tapahtunut merkittäviä muutoksia.²⁸⁰

IOM:n 11.1.2023 raportissa arvioidaan, että Libyassa oli elokuun 2022 lopussa yhä 134 787 sisäisesti siirtymään joutunutta (IDP). Kolme aluetta, joilla oli eniten sisäisesti siirtymään joutuneita, olivat Bengasi (33 726), Misrata (25 545) sekä Tripoli (17 145). Sisäisesti siirtymään joutuneiden määrässä oli yhteensä laskua 57 % sitten lokakuun 2020 tulitauon. Raportin mukaan kaikista sisäisesti siirtymään joutuneista 94 % oli joutunut lähtemään kotoaan turvallisuustilanteen heikentymisen vuoksi. Elokuun lopussa 2022 81 % kaikista sisäisesti siirtymään joutuneista Libyassa majoittui omakustanteisesti vuokralla, 7 % majoittui isäntäperheen luona ilmaiseksi ja 11 % hakivat suojaa muualta kuten julkisista rakennuksista tai epävirallisista leirien kaltaisista paikoista.²⁸¹

Raportissa on käsitelty joitain alueita yksityiskohtaisemmin. Raportin mukaan Tripolin alueelta lähtöisin olevia sisäisesti siirtymään joutuneita oli 17 224, joista suurin osa oli paennut joko muualle Tripolin alueelle tai siirtynyt Misratan tai Bengasin alueille. Bengasista lähtöisin olevia sisäisesti siirtymään joutuneita henkilöitä oli 41 791, joista suurin osa oli paennut joko muualle Bengasin alueelle tai siirtynyt Misratan tai Tripolin alueille. Suurimmalla osalla bengasilaisista sisäisesti siirtymään joutuneista ja erityisesti niillä, jotka olivat paenneet Bengasin alueen sisällä, pako oli pitkittynyt (*protracted*). Suurin osa heistä oli paennut jo vuonna 2017 tai aiemmin aseellisen konfliktin asuinalueille aiheuttamien vahinkojen takia. Sirstestä sisäisesti paenneita oli elokuun lopulla 2022 yhteensä arviolta 10 131, joista suurin osa oli paennut joko Sirtin alueen sisällä tai siirtynyt Misratan tai Tripolin alueille. Murzuqista sisäisesti paenneita oli elokuun 2022 lopulla 15 074, joista eniten oli paennut Sebhaan (19 %), al-Ghraifaa (13 %) ja Wadi Etbaan (11 %).²⁸²

IOM:n heinä-elokuun 2022 arvion mukaan Libyassa oli kaiken kaikkiaan 695 516 kotipaikkaansa palannutta henkilöä. Palanneiden yhteismäärän raportointiin kasvaneen 23 % vuoden 2020 lokakuun jälkeen. Kolme aluetta, joilla oli eniten palanneita, olivat Bengasi (194 985), Tripoli (159 648) ja al-Jifara (108 245). IOM raportoi, että 87 % palanneista asui omissa entisissä kodeissaan. Palanneista 98 % oli palannut parantuneen turvallisuustilanteen vuoksi.²⁸³

IOM:n heinä-elokuussa 2022 keräämän datan perusteella räjähtämättömiä ammuksia (*unexploded ordnances, UXOs*) raportointiin kolmessatoista (13) Libyan kunnassa (*municipality*) yhteensä sadasta kunnasta. Lisäksi paikalliset olivat raportoineet, etteivät he pysty liikkumaan kotialueellaan turvallisesti al-Kufran ja Murzuqin kunnissa. Al-Kufran kohdalla esteet liikkumisessa liittyivät turvattuuteen ja Murzuqissa räjähteiden muodostamaan uhkaan.²⁸⁴

²⁸⁰ IOM 11.1.2023, 2, 9.

²⁸¹ IOM 11.1.2023, 1.

²⁸² IOM 11.1.2023, 3–7.

²⁸³ IOM 11.1.2023, 1.

²⁸⁴ IOM 11.1.2023, 15.

9 Humanitaarinen tilanne

OCHAN joulukuussa 2022 julkaistussa raportissa kuvataan, kuinka sekä kymmenen vuotta kestänyt konflikti että COVID-19-pandemia ja siihen liittyvät rajoitukset loivat painetta Libyan terveydenhuoltojärjestelmälle. Raportin mukaan huhtikuun 2022 jälkeen COVID-19-pandemiaan liittyvät kuolemat olivat selvästi laskeneet, mutta samalla rokotuskattavuus oli alhainen. Väestöstä 34 % oli saanut yhden rokotteen ja 18 % oli saanut täyden rokotussarjan lokakuun 2022 loppuun mennessä. Alhaisen rokotuskattavuuden ja rajoitetun testaus- ja raportointikapasiteetin takia COVID-19 muodosti yhä merkittävän riskin.²⁸⁵

OCHAN mukaan (12/2022) Libyassa humanitaarisen avun tarpeessa oli 300 000 henkilöä. Viisiasteisella avun tarpeen asteikolla 38 % oli vähäisessä (*minimal*) avun tarpeessa, 34 % korostuneessa (*stress*) avun tarpeessa, 21 % vakavassa (*severe*) avun tarpeessa ja 8 % äärimmäisessä (*extreme*) avun tarpeessa. Katastrofaalisessa avun tarpeessa olevia henkilöitä ei raportoitu. Suurin yksittäinen ryhmä humanitaarisen avun tarpeessa olevia henkilöitä koostui siirtolaisista (150 000). Tämän jälkeen avun tarpeessa olivat palaajat (87 000), sisäisesti siirtymään joutuneet (49 000) ja pakolaiset (43 000). OCHAN arvioissa ei otettu huomioon libyalaisia, jotka eivät ole paossa maan sisällä (*non-displaced*), koska heidän humanitaarisen avun tarvettaan ei arvioitu pysyväksi.²⁸⁶

OCHAN mukaan siirtolaisten ja pakolaisten tilanne Libyassa on huolestuttava. Siitä huolimatta, että lokakuun 2020 tulitauko on johtanut siviiliuhrien määrän laskuun, Libyassa raportoidaan ihmisoikeusloukkauksia ja kansainvälisen humanitaarisen lain loukkauksia. Laillisen aseman puute vaikeuttaa suojelun saamista siirtolaisille, pakolaisille ja turvapaikanhakijoille. Humanitaarisilla toimijoilla on haasteita avun tarpeessa olevien henkilöiden tavoittamisessa, etenkin pidätyskeskuksissa vangittuna olevien kohdalla. Aikuisten lisäksi myös satoja lapsia pidetään Libyan vastaavan viranomaisen (DCIM, Directorate for Combatting Illegal Migration) ylläpitämissä pidätyskeskuksissa. Näillä lapsilla on riski kokea vakavaa haittaa kuten seksuaalista ja sukupuolittunutta väkivaltaa, ihmiskaupan uhriksi joutumista sekä perheestä erottamista. Ihmiskauppaa harjoitetaan ilman rangaistuksia, ja sen uhreina on usein siirtolaisia ja pakolaisia. Siirtolaisiin ja pakolaisiin kohdistettiin lokakuussa 2021 sekä tammikuussa 2022 turvallisuusoperaatioita, jotka johtivat useiden tuhansien henkilöiden mukaan lukien naisten ja lapsien sulkemiseen pidätyskeskuksiin. OCHAN mukaan suurin osa maahan palautetuista siirtolaisista ja pakolaisista pidätetään mielivaltaisesti ilman oikeusturvaa, ja heihin kohdistuu erilaisia vakavia ihmisoikeusloukkauksia.²⁸⁷

HRW:n mukaan elokuun 2022 taistelut Tripolissa vahingoittivat kriittistä infrastruktuuria, mukaan lukien energialaitoksia, mikä vaikutti libyalaisen sähköyhtiön mukaan sähköjakeluun. Lisäksi taistelut vahingoittivat Libyan terveysministeriön mukaan neljää terveyspalveluyksikköä.²⁸⁸

Lähteet

218 News 10.7.2019. *Flights at Bani Walid airbase suspended*.
<https://en.218tv.net/2019/07/10/flights-at-bani-walid-airbase-suspended/> (käyty 20.2.2023).

²⁸⁵ OCHA 22/2022, 8.

²⁸⁶ OCHA 12/2022, 4, 11.

²⁸⁷ OCHA 12/2022, 9.

²⁸⁸ HRW 12.1.2023.

ACLED (Armed Conflict Location and Event Data Project) 16.1.2023. Libya Realtime Data 1.1.2020–31.12.2022. <https://acleddata.com/data-export-tool/> (käyty 27.2.2023).

Africanews 13.2.2023. *Chad to try rebel soldiers accused of killing president*. <https://www.africanews.com/2023/02/13/chad-to-try-rebel-soldiers-accused-of-killing-president/> (käyty 27.2.2023).

Africanews/AFP (Agence France-Presse) 17.5.2022. *Libya: Armed clashes in Tripoli as power struggle deepens*. <https://www.africanews.com/2022/05/17/libya-armed-clashes-in-tripoli-as-power-struggle-deepens/> (käyty 17.2.2023).

Alsharif, Abubakr & Pradhan, Biswajeet 2013. *Urban Sprawl Analysis of Tripoli Metropolitan City (Libya) Using Remote Sensing Data and Multivariate Logistic Regression Model*. Journal of the Indian Society of Remote Sensing 42: 149–163. <https://doi.org/10.1007/s12524-013-0299-7> (käyty 27.2.2023).

Amnesty International 19.12.2022. *Libya: "We Are Your Masters". Rampant Crimes by the Tariq Ben Zeyad Armed Group*. <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2022/12/MDE1962822022ENGLISH.pdf> (käyty 16.2.2023).

AP (Associated Press)/Magdy, Samy 2.6.2022. *Divided again, Libya slides back toward violence, chaos*. <https://apnews.com/article/russia-ukraine-politics-africa-middle-east-libya-2152c50cfa3aea2eb7b1a2182d54a5fa> (käyty 17.2.2023).

Bertelsmann Stiftung 2022. *BTI 2022 Country Report – Libya*. https://bti-project.org/fileadmin/api/content/en/downloads/reports/country_report_2022_LBY.pdf (käyty 24.2.2023).

CEIP (Carnegie Endowment for International Peace)/Hidri, Sghaier 3.10.2022. *Libya: Tough Choices After Bashagha's Failure*. <https://carnegeendowment.org/sada/88078> (käyty 17.2.2023).

Chatham House/Eaton, Tim; Alageli, Abdul Rahman; Badi, Emadeddin; Eljarh, Mohamed; Stocker, Valerie 17.3.2020. *The Development of Libyan Armed Groups Since 2014*. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/CHHJ8001-Libya-RP-WEB-200316.pdf> (käyty 17.2.2023).

CIA World Factbook [päiväämätön]. *Libya*. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/libya/> (käyty 15.2.2023).

Citypopulation [päivitetty 2.10.2022]. *Libya. State of Libya*. <https://www.citypopulation.de/en/libya/> (käyty 20.2.2023).

Clingendael (Netherlands Institute of International Relations) 11/2022. *Policing the police. The EU's struggle to strengthen the Libyan security sector*. https://www.clingendael.org/sites/default/files/2022-12/Policy_brief_The_EU_struggle_to_strengthen_the_Libyan_security_sector.pdf (käyty 24.2.2023).

Crisis 24

19.1.2023. *Libya: Clashes erupted at Tripoli International Airport between militias aligned with Government of National Unity early Jan. 19*. <https://crisis24.garda.com/alerts/2023/01/libya-clashes-erupted-at-tripoli-international-airport-between-militias-aligned-with-government-of-national-unity-early-jan-19> (käyty 6.2.2023).

11.1.2023. *Libya: Lingerin flight disruptions likely at Mitiga International Airport in Tripoli Jan. 11*. <https://crisis24.garda.com/alerts/2023/01/libya-lingerin-flight-disruptions-likely-at-mitiga-international-airport-in-tripoli-jan-11> (käyty 6.2.2023).

CSIS (Center for Strategic and International Studies)/Bermudez, Joseph S. Jr. & Katz, Brian 17.6.2020. *Moscow's Next Front: Russia's Expanding Military Footprint in Libya*. <https://www.csis.org/analysis/moscows-next-front-russias-expanding-military-footprint-libya> (käyty 20.2.2023).

Eaton, Tim 6/2021. *The Libyan Arab Armed Forces. A Network analysis of Haftar's military alliance*. Chatham House. Middle East and North Africa Programme. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2021-05/2021-05-28-libyan-arab-armed-forces-eaton.pdf> (käyty 17.2.2023).

EC-JRC (European Commission's Joint Research Centre) 2015. *Libya Base Map*. [kartta] <https://erccportal.jrc.ec.europa.eu/ECHO-Products/Maps#/maps/220> (käyty 17.2.2023).

Financial Times/Schipani, Andres & Kerr, Simeon 13.1.2023. *How the law finally caught up with notorious human trafficker Kidane*. <https://www.ft.com/content/0ceccd61-20e4-495d-b31c-1b054d109242> (käyty 20.2.2023).

Freedom House 2022. *Libya: Freedom in the World 2022*. <https://freedomhouse.org/country/libya/freedom-world/2022> (käyty 6.2.2023).

Global Protection Cluster 4/2022. *Proteccion Analysis Update. Libya*. <https://www.globalprotectioncluster.org/old/wp-content/uploads/PAU-Libya-2022-FINAL.pdf> (käyty 27.2.2023).

The Guardian/Wintour, Patrick 17.5.2022. *Clashes in Tripoli as would-be prime minister attempts to claim power*. <https://www.theguardian.com/world/2022/may/17/clashes-in-tripoli-as-would-be-prime-minister-attempts-to-claim-power> (käyty 27.2.2023).

HRC (United Nations Human Rights Council) 27.6.2022. *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*. A/HRC/50/63. Saatavilla: https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/regularsession/session50/2022-06-29/A_HRC_50_63_AdvanceUneditedVersion.docx (käyty 6.2.2023).

HRW (Human Rights Watch)

12.1.2023. *Libya. Events of 2022*. <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/libya> (käyty 16.2.2023).

27.4.2022. *Libya: Landmines, Other War Hazards, Killing Civilians*. <https://www.hrw.org/news/2022/04/27/libya-landmines-other-war-hazards-killing-civilians> (käyty 16.2.2023).

24.10.2012. *Libya: Residents of Bani Walid at Risk*. Saatavilla: <https://www.refworld.org/docid/508e61422.html> (käyty 20.2.2023).

ICJ (International Commission of Jurists) 2019. *Accountability for Serious Crimes under International Law in Libya: An Assessment of the Criminal Justice System*. <https://icj2.wenginepowered.com/wp-content/uploads/2019/07/Libya-Accountability-serious-crimes-Publications-Reports-Thematic-reports-2019-ENG.pdf> (käyty 24.2.2023).

International Crisis Group

01/2023. *Dialogue between rival assemblies on amending draft constitution to chart roadmap toward elections reached dead end, and disputes around demarcation of maritime boundaries continued*. <https://www.crisisgroup.org/crisiswatch/february-alerts-and-january-trends-2023#libya> (käyty 14.2.2023).

12/2022. *UN efforts to foster dialogue between rival parliaments faced new challenges, handover of terrorism suspect to U.S. sparked outrage domestically, and maritime borders riled Mediterranean waters*. https://www.crisisgroup.org/crisiswatch/database?location%5B%5D=95&date_range

[=custom&from month=12&from year=2022&to month=12&to year=2022](#) (käyty 14.2.2023).

11/2022. Tensions between Tripoli-based institutions reached new heights as country remained divided into two rival govts with no political solution in sight.

https://www.crisisgroup.org/crisiswatch/database?location%5B%5D=95&date_range=custom&from month=11&from year=2022&to month=11&to year=2022 (käyty 14.2.2023).

10/2022. Series of deals between Ankara and Tripoli inflamed internal and regional tensions; UN Security Council extended political mission's mandate as new envoy took office in capital Tripoli.

https://www.crisisgroup.org/crisiswatch/database?location%5B%5D=95&date_range=custom&from month=10&from year=2022&to month=10&to year=2022 (käyty 14.2.2023).

25.5.2022. Reuniting Libya, Divided Once More. <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/libya/reuniting-libya-divided-once-more> (käyty 17.2.2023).

4.11.2020. *Fleshing Out the Libya Ceasefire Agreement.*

<https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/libya/b80-fleshing-out-libya-ceasefire-agreement> (käyty 17.2.2023).

IOM (International Organization for Migration)

11.1.2023. *IOM Libya IDP and Returnee Report Round 43. July – August 2022.*

Saatavilla: <https://reliefweb.int/report/libya/libya-idp-and-returnee-report-43-july-august-2022> (käyty 15.2.2023).

ISPI (Italian Institute for International Political Studies)/Badi, Emadeddin. *Armed Groups No Longer: Libya's Competitive Political Militias.* <https://www.ispionline.it/en/publication/armed-groups-no-longer-libyas-competitive-political-militias-35656> (käyty 20.2.2023).

Al-Jazeera

28.8.2022a. *Who Controls What in Libya?* [kartta]. <https://www.aljazeera.com/wp-content/uploads/2022/09/INTERACTIVE-Who-controls-what-in-Libya-August-2022.jpg.webp?w=770&resize=770%2C769&quality=80> (käyty 27.2.2023).

28.8.2022b. *32 killed in Libya's Tripoli as fears grow of a wider war.*

<https://www.aljazeera.com/news/2022/8/28/23-killed-in-tripoli-clashes-fears-grow-of-wider-libya-war> (käyty 27.2.2023).

6.6.2020. *Libya: GNA forces regain control of strategic Bani Walid town.*

<https://www.aljazeera.com/news/2020/6/6/libya-gna-forces-regain-control-of-strategic-bani-walid-town> (käyty 20.2.2023).

25.5.2020. *Hundreds more Russian mercenaries flee western Libya: GNA forces.*

<https://www.aljazeera.com/news/2020/5/25/hundreds-more-russian-mercenaries-flee-western-libya-gna-forces> (käyty 20.2.2023).

Lacher, Wolfram

26.1.2023. *Libya's New Order.* <https://newleftreview.org/sidecar/posts/libyas-new-order> (käyty 8.2.2023).

2020. *Libya's Fragmentation.* I.B. Tauris: Lontoo, New York.

Libya Alahrar 28.8.2022. *Mitiga Airport: Flights are operated normally with some airlines' rescheduling.* <https://libyaalahrar.net/mitiga-airport-flights-are-operated-normally-with-some-airliners-rescheduling/> (käyty 20.2.2023).

Libya Herald/Cousins, Michel 17.10.2017. *Bani Walid airbase moves towards becoming a civil airport*. <https://www.libyaherald.com/2017/10/bani-walid-airbase-moves-towards-becoming-a-civil-airport/> (käyty 20.2.2023).

Libya Herald/Emad, Mohamed 19.1.2023. *Libyan Militias Clash Near Tripoli Airport*. <https://libyareview.com/31132/libyan-militias-clash-near-tripoli-airport/> (käyty 6.2.2023).

Libya Herald/Zaptia, Sami

28.1.2023. *Medsky to start flights from Tripoli to Malta*. <https://www.libyaherald.com/2023/01/medsky-to-start-flights-from-tripoli-to-malta/> (käyty 6.2.2023).

23.5.2022. *Misrata to Sfax flights resume after over two-year hiatus*. <https://www.libyaherald.com/2022/05/misrata-to-sfax-flights-resume-after-over-two-year-hiatus/> (käyty 7.2.2023).

3.4.2022. *444 Brigade continues fight against fuel smugglers*. <https://www.libyaherald.com/2022/04/444-brigade-continues-fight-against-fuel-smugglers/> (käyty 20.2.2023).

28.2.2022. *Bashagha reveals proposed government of 41 – with 30 ministers and 8 ministers of state*. <https://www.libyaherald.com/2022/02/bashagha-reveals-proposed-government-of-41-with-30-ministers-and-8-ministers-of-state/> (käyty 13.2.2023).

The Libya Observer 7.1.2023. *Al-Haddad inspects 444th Brigade in Bani Walid*. <https://libyaobserver.ly/inbrief/al-haddad-inspects-444th-brigade-bani-walid> (käyty 20.2.2023).

Libya Security Monitor

14.10.2022. *444 Brigade Sends Units to Bani Walid and Watiya Air Base*. <https://libyasecuritymonitor.com/444-brigade-sends-units-to-bani-walid-and-watiya-airbase/> (käyty 20.2.2023).

26.12.2021. *Rada Publicly Distances Itself From the 444 Brigade*. <https://libyasecuritymonitor.com/rada-publicly-distances-itself-from-the-444-brigade/> (käyty 24.2.2023).

The Libya Update 22.3.2022. *Tripoli's Mitiga Airport announces resumption of flights with eastern Libya*. <https://libyaupdate.com/tripolis-mitiga-airport-announces-resumption-of-flights-with-eastern-libya/> (käyty 6.2.2023).

Maahanmuuttovirasto/maatietopalvelu 20.9.2021. *Libyan tilannekatsaus syyskuussa 2021*. https://migri.fi/documents/5202425/5914056/Libyan+tilannekatsaus+syyskuussa+2021_MIG-2115801.pdf/518bd4df-9a13-f5a0-569d-fbad94ecf2b4/Libyan+tilannekatsaus+syyskuussa+2021_MIG-2115801.pdf?t=1632141162918 (käyty 27.2.2023).

Mine Action Review 1.10.2022. *Clearing the Mines 2022*. file:///M:/5268_NPA_Clearing_the_Mines_2022_Web_ART_LV.pdf (käyty 27.2.2023).

New Lines Magazine/Eaton, Tim & Lagha, Mohamed 1.9.2022. *Libya's Bellwether City*. <https://newlinesmag.com/reportage/libyas-bellwether-city/> (käyty 20.2.2023).

Nova News 19.1.2023. *Calm has returned to Tripoli after the clashes for control of the old airport*. <https://www.agenzianova.com/en/news/libya-tripoli-clashes-between-armed-groups-to-control-the-old-airport/> (käyty 16.2.2023).

OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs)

12/2022. *Humanitarian Overview 2023 Libya*. Saatavilla:
https://reliefweb.int/attachments/24ced070-d597-47e5-98ec-14bb00a46d98/Libya%20HO_2023%2024%2001%202023%20V4.pdf (käyty 15.2.2023).

12.7.2015. *Libya: Libya Administrative Map*. [kartta]
<https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/libya-administrative-map-a0-r120-20150712-elevation-0.pdf> (käyty 20.2.2023).

Polgeonow 29.5.2020. *Libyan Civil War Map & Timeline - May 2020*. [kartta].
<https://www.polgeonow.com/2020/05/libya-control-map-2020-haftar-turkey-russia.html>
(käyty 20.2.2023).

Reuters

18.5.2022. *Clashes force Libya's Bashagha from Tripoli after brief attempt to enter*.
<https://www.reuters.com/world/middle-east/libyas-bashagha-arrives-tripoli-al-arabiya-2022-05-17/> (käyty 17.2.2023).

3.10.2021. *Libya's foreign minister confirms departure of some foreign fighters*.
<https://www.reuters.com/world/middle-east/libyan-foreign-minister-says-groups-foreign-fighters-left-libya-2021-10-03/> (käyty 17.2.2023).

Reuters/Elumami, Ahmed 27.5.2021. *Libyan townfolk hope unity rule will end their isolation*.
<https://www.reuters.com/article/us-libya-security-bani-walid-idUSKCN2D82GM> (käyty 20.2.2023).

Risk Intelligence 5.3.2022. *Military Situation of Libya 28.2.2022* [kartta]. Twitter-julkaisu.
<https://twitter.com/riskstaff/status/1500020039424122883> (käyty 27.2.2023).

Sipri (Stockholm International Peace Research Institute)/Bourhrous, Amal 29.4.2022. *Libya's electoral limbo: The crisis of legitimacy*.
<https://www.sipri.org/commentary/blog/2022/libyas-electoral-limbo-crisis-legitimacy> (käyty 6.2.2023).

SWP (Stiftung Wissenschaft und Politik)/Lacher, Wolfram 11/2020. *A Most Irregular Army*. Working Paper nro 2.
https://www.swp-berlin.org/publications/products/arbeitspapiere/2020WP02_FG06_lac.pdf (käyty 17.2.2023).

UN 28.10.2022. *Unanimously Adopting Resolution 2656 (2022), Security Council Extends Mandate of Support Mission in Libya, Welcomes Newly Appointed Special Representative*.
<https://press.un.org/en/2022/sc15085.doc.htm> (käyty 27.1.2023).

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) 14.2.2023. *UNHCR Libya Update 14 February 2023*.
<https://data.unhcr.org/en/documents/download/98826> (käyty 20.2.2023).

UN News

23.12.2021. *Libyan elections postponed, new date expected within 30 days*.
<https://news.un.org/en/story/2021/12/1108732> (käyty 6.2.2023).

23.10.2020. *UN salutes new Libya ceasefire agreement that points to 'a better, safer, and more peaceful future'*.
<https://news.un.org/en/story/2020/10/1076012> (käyty 16.2.2023).

UNSC (United Nations Security Council)

13.2.2023. *Thirty-first report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2610 (2021) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities. S/2023/35*. Saatavilla:
<https://www.ecoi.net/en/file/local/2087006/N2303891.pdf> (käyty 24.2.2023).

9.12.2022. *United Nations Support Mission in Libya. Report of the Secretary-General. S/2022/932.* Saatavilla: <https://www.ecoi.net/en/file/local/2084396/N2273857.pdf> (käyty 31.1.2023).

19.8.2022. *United Nations Support Mission in Libya. Report of the Secretary-General. S/2022/632.* Saatavilla: <https://www.ecoi.net/en/file/local/2078187/N2245966.pdf> (käyty 13.2.2023).

26.7.2022. *Fifteenth report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da'esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat. S/2022/576.* Saatavilla: <https://www.ecoi.net/en/file/local/2076995/N2243078.pdf> (käyty 13.2.2023).

27.5.2022. *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya. S/2022/427.* Saatavilla: <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074509/N2233441.pdf> (käyty 8.2.2023).

20.5.2022. *United Nations Support Mission in Libya. Report of the Secretary-General. S/2022/409.* Saatavilla: <https://www.ecoi.net/en/file/local/2073805/N2234231.pdf> (käyty 27.2.2023).

17.1.2022. *United Nations Support Mission in Libya. Report of the Secretary-General. S/2022/31.* Saatavilla: https://www.ecoi.net/en/file/local/2067790/S_2022_31_E.pdf (käyty 6.2.2023).

25.8.2021. *United Nations Support Mission in Libya. Report of the Secretary-General. S/2021/752.* Saatavilla: https://www.ecoi.net/en/file/local/2059929/S_2021_752_E.pdf (käyty 7.2.2023).

11.5.2021. *United Nations Support Mission in Libya. Report of the Secretary-General. S/2021/451.* https://www.ecoi.net/en/file/local/2052224/S_2021_451_E.pdf (käyty 7.2.2023).

19.1.2021. *United Nations Support Mission in Libya. Report of the Secretary-General. S/2021/62.* https://www.ecoi.net/en/file/local/2044315/S_2021_62_E.pdf (käyty 7.2.2023).

25.8.2020. *United Nations Support Mission in Libya. Report of the Secretary-General. S/2020/832.* Saatavilla: https://www.ecoi.net/en/file/local/2037332/S_2020_832_E.pdf (käyty 7.2.2023)

5.5.2020. *United Nations Support Mission in Libya. Report of the Secretary-General. S/2020/360.* https://www.ecoi.net/en/file/local/2029811/S_2020_360_E.pdf (käyty 6.2.2023).

UNSMIL (United Nations Support Mission in Libya) [päiväämätön]. *Mandate.* <https://unsmil.unmissions.org/mandate> (käyty 27.1.2023).

USDOS (United States Department of State) 12.4.2022. *2021 Country Report on Human Rights Practices: Libya.* https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/03/313615_LIBYA-2021-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf (käyty 6.2.2023).

Washington Institute for Near East Policy/Fishman, Ben 10.6.2020. *Shifting Tides in Libya Require More Active U.S. Involvement.* <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/shifting-tides-libya-require-more-active-us-involvement> (käyty 20.2.2023).

The World Bank [päiväämätön]. *Population, total – Libya.* <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=LY> (käyty 15.2.2023).

Worldometer [päivätty 15.2.2023]. *Libya Population (LIVE).* <https://www.worldometers.info/world-population/libya-population/> (käyty 15.2.2023).